

Švicarska ekonomska oaza

Đumić, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:191:417199>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Preddiplomski sveučilišni studij

PETRA ĐUMIĆ

ŠVICARSKA EKONOMSKA OAZA

Switzerland's economic oasis

Završni rad

Opatija, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu

Preddiplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija u turizmu i ugostiteljstvu

Studijski smjer: Menadžment u turizmu

ŠVICARSKA EKONOMSKA OAZA

Switzerland's economic oasis

Završni rad

Kolegij: **Ekonomika Europe**

Student: **Petra ĐUMIĆ**

Mentor: **dr.sc. Marija IVANIŠ, izv. prof.**

Matični broj: **24519/18**

Opatija, srpanj 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI UNIVERSITY OF RIJEKA
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT
OPATIJA, HRVATSKA CROATIA

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG ZAVRŠNOG RADA

PETRA ĐUMIĆ

(ime i prezime studenta)

24519 / 118

(matični broj studenta)

ŠVICARSKA EKONOMSKA OAZA / SWITZERLAND'S ECONOMIC OASIS

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student-autor završnog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa završnim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog završnog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, svibanj 2023.

Đumiokeđa

Potpis studenta

Hvala mentorici dr.sc. Mariji Ivani, izv. prof. na ukazanom povjerenju i pomoći tijekom izrade ovog rada.

Veliko hvala mojim prijateljima što su bili uz mene na svakom koraku ovog puta.

Neizmjerno hvala mojim roditeljima i sestri na strpljenju, beskonačnoj ljubavi i potpori.

Posebno hvala mom Ivanu jer je najviše vjerovao u moj uspjeh.

SAŽETAK

Švicarska glasi za jednu od najrazvijenijih zemalja svijeta. Poznata je po svojem visokom životnom standardu s visokim i stabilnim financijskim sustavom. Također, prepoznatljiva je po svojoj ekonomskoj i poreznoj oazi kojom pruža utočište za mnoge bogate pojedince i korporacije. Misija rada jest istražiti utjecaj ekonomske i porezne oaze na razvoj švicarske ekonomije s naglaskom na neutralnost Švicarske u svjetskom poretku (istražiti interferentnost neutralnosti Švicarske i švicarske ekonomije i društva). U radu se također analizira na koji način neutralnost utječe na švicarski odnos s njenim međunarodnim partnerima te koje su temeljne odrednice švicarske neutralnosti. Konačno, u radu se razmatraju i izazovi s kojima se Švicarska suočava u suvremeno doba u smislu održavanja svojeg statusa kao države blagostanja te što održava njenu sposobnost da održi visoku razinu životnog standarda i socijalne zaštite svojih građana.

Ključne riječi: *Švicarska, ekonomija, blagostanje, neutralnost, znanje*

SUMMARY

Switzerland is considered one of the most developed countries in the world. It is known for its high standard of living with a high and stable financial system. It is also known for its economic and tax haven, which provides refuge for many wealthy individuals and corporations. The aim of this thesis is to investigate the impact of the economic and tax oasis on the development of the Swiss economy with an emphasis on the neutrality of Switzerland in the world order (to investigate the interference of the neutrality of Switzerland and the Swiss economy and society). The paper also analyzes how neutrality affects Switzerland's relationship with its international partners and what are the fundamental determinants of Swiss neutrality. Finally, the paper considers the challenges that Switzerland faces in modern times in terms of maintaining its status as a welfare state and that maintains its ability to maintain a high level of living standards and social protection of its citizens.

Key words: *Switzerland, economy, welfare, neutrality, knowledge*

Sadržaj

SAŽETAK	I
SUMMARY	I
1. UVOD	1
1.1. Problem, predmet i objekti istraživanja	1
1.2. Svrha, ciljevi i znanstvene metode istraživanja	2
1.3. Ocjena dosadašnjih istraživanja	2
1.4. Znanstvena hipoteza i pomoćne hipoteze	3
1.5. Struktura rada	4
2. INDIVIDUALNO I KOLEKTIVNO BLAGOSTANJE – POJMOVNA I TEORIJSKA RAZMATRANJA	6
2.1. Definiranje blagostanja	7
2.2. Razine individualnog i društvenog blagostanja	8
2.3. Skandinavski oblik društva blagostanja	9
2.4. Kontinentalni model društva blagostanja	10
2.5. Liberalni model društva blagostanja	10
2.5. Kriza države općeg blagostanja	11
3. ZNANJE KAO TEMELJ DRUŠTVA BLAGOSTANJA	14
3.1. Pojam i djelovanje znanja	14
3.2. Obrazovanje u fokusu društva blagostanja	16
3.3. Znanje kao faktor konkurentnosti	18
4. GOSPODARSKA OBILJEŽJA ŠVICARSKE	21
4.1. Temelji razvoja strategije ekonomske i vanjske politike Švicarske	22
4.2. Gospodarski odnosi Švicarske s inozemstvom	26
4.3. . Položaj neutralne Švicarske u novom europskom sigurnosnom poretku	29
5. POREZNA I FINACIJSKA OAZA ŠVICARSKE	31
5.1. Opći podaci o Švicarskoj	31
5.2. Porezne oaze	35

5.3.	Porezni sustav Švicarske.....	37
5.4.	. Švicarsko bankarstvo i ekonomska kriza Švicarske	39
6.	PRIVID ŠVICARSKE KAO DRŽAVE BLAGOSTANJA.....	41
6.1.	Pojam neutralnosti	41
6.2.	Povijesni razvoj švicarske neutralnosti.....	43
6.3.	Karakter švicarske neutralnosti.....	44
6.4.	Problematika švicarske neutralnosti danas	45
7.	ZAKLJUČAK	47
	LITERATURA	48
	POPIS GRAFIKONA, SHEMA I TABLICA	52

1. UVOD

Uvodnim dijelom rada čitatelja autor pobliže upoznaje s tematikom njegova rada. Stoga, tematika ovog dijela rada se sastoji od niže navedenih cjelina:

- 1. Problem, predmet i objekti istraživanja**
- 2. Svrha, ciljevi i znanstvene metode istraživanja**
- 3. Ocjena dosadašnjih istraživanja**
- 4. Znanstvena hipoteza i pomoćne hipoteze**
- 5. Struktura rada**

Kroz navedene cjeline će se na jasan način zainteresirati čitatelja te prikazati motivacija prilikom odabira teme.

1.1. Problem, predmet i objekti istraživanja

Društva blagostanja pojam je koji se u suvremenoj literaturi najčešće odnosi na skandinavske države, a označava u širem smislu visoko razvijena društva u kojem je visoka kvaliteta života (životni standard) i socijalna sigurnost građana na visokom stupnju. Model je to Norveške, Danske i ostalih nordijskih država o čemu će se pisati kasnije u ovome radu. Karakteristike društva blagostanja značajne su i za Švicarsku Konfederaciju. Međutim, upravo određene nepravilnosti koje se u praksi izučavaju u okrilju funkcioniranja države, a posebno njenog poreznog sustava, nameću pitanje: Je li zaista Švicarska ekonomska oaza zapravo država blagostanja? Navedeno pitanje upravo predstavlja problematiku odnosno **PROBLEM ISTRAŽIVANJA** ovog završnog rada.

PREDMET ISTRAŽIVANJA stoga je analizirati Švicarsku u kontekstu njezine socijalne i vanjske politike, ekonomske i gospodarske stabilnosti te definirati međunarodnu ulogu Švicarske u kontekstu njezine pozicije kao države blagostanja. Pokrivanjem navedenih aspekata daje se cjelokupna slika Švicarske u postizanju njenog visokog životnog standarda te se analiziraju izazovi švicarske neutralnosti s pozicije države blagostanja.

OBJEKTI ISTRAŽIVANJA su Švicarska, ekonomija, blagostanje, neutralnost, znanje.

1.2. Svrha, ciljevi i znanstvene metode istraživanja

SVRHA ISTRAŽIVANJA je pojasniti pojam države blagostanja te prikazati pojavu države blagostanja iz ekonomskog i gospodarskog aspekta na primjeru Švicarske Konfederacije. CILJ ISTRAŽIVANJA ovog završnog rada je na jasan način utvrditi korelaciju između države blagostanja i Švicarske Konfederacije te utjecaj postulata države blagostanja na švicarsku ekonomiju, gospodarstvo i društvo.

Pojedinačni ciljevi :

1. Analizirati uspješnost modela švicarske ekonomske oaze na njeno gospodarstvo.
2. Istražiti važnost znanja i obrazovnog sustava u cilju stvaranja države blagostanja.
3. Razmotriti primjenu švicarskog modela u drugim državama svijeta.
4. Doprinijeti razvoju domaće i strane literature koja se bavi istom ili sličnom tematikom.

U ovom završnom radu za potrebe istraživanja je primijenjena kombinacija više metoda istraživanja poput induktivne i deduktivne metode, metode deskripcije, metode klasifikacije, metode kompilacije te metoda analize. Također su korišteni relevantni statistički izvori za bolje razumijevanje teme poput mrežnih stranica Švicarskog Zavoda za statistiku te Švicarske Narodne banke.

Prilikom obrade sekundarnih podataka u ovom završnom radu koristila se povijesna metoda kojom su se istražili izvori iz stručne literature te izvori dostupnih mrežnih stranica iz područja ekonomije i društvenog poduzetništva domaćih i stranih autora. Većinski dio ovog završnog rada se bavi analizom drugih istraživanja i radova domaćih i stranih autora na sličnu temu.

1.3. Ocjena dosadašnjih istraživanja

Obzirom na nedostatnost akademskih članaka, najviše se istraživanjem može zaključiti da se ovom temom bave ekonomski stručnjaci no njihova su razmišljanja uglavnom navedena u novinarskim publikacijama.

Bessard (2018.)¹ predstavlja tajne švicarske uspješnosti te govori o najvećim zabludama o Švicarskoj. Postavlja teze za razmišljanje je li za uspjeh švicarske zaslužan isključivo njen bankarski sustav.

¹ Bessard, P.: *Koja je tajna švicarskog uspjeha - banke? Razmislite još jednom...*, Liberal, 2012., preuzeto s <https://www.liberal.hr/koja-je-tajna-svicarskog-uspjeha---banke--razmislite-jos-jednom---111> (26.4.2023.)

Šubić (2012.)² u svom članku za njemačke medije, pisala je osvrt na događanja u Švicarskoj krajem 2011. godine kada su se među posljednjim danima prosinca iste godine među švicarskim stanovništvom masovno darivale nekretnine obzirom da početkom 2012. godine su uvedeni izuzetno visoki porezi od 20% na nasljedstva nekretnina ili bilo koje vrste imetka.

Biočina (2012.)³ izradio je članak tematike koja je usko povezana s povećanjem minimalne zakonske plaće švicarskog stanovništva te uvođenjem minimalno šest tjedana godišnjeg odmora za stanovnike Švicarske. I jedan i drugi pojam, ukoliko budu izglasani na referendumima, prikazat će rekordno stanje u državama srednje Europe, pa tako i u svijetu. Autor tvrdi da su to samo od nekih pokazatelja jačanja Švicarske kao jedine europske oaze blagostanja. Članak također govori o povijesti švicarske neutralnosti te o važnosti i jačini bankarskog sustava Švicarske.

1.4. Znanstvena hipoteza i pomoćne hipoteze

Nastavno na postavljen problem istraživanja iz kojeg su definirani predmet i objekti istraživanja, postavljena je **ZNANSTVENA HIPOTEZA, koja glasi: Kontinuirani i povijesni razvoj švicarske ekonomske i gospodarske oaze kao modela države blagostanja pozitivno utječe na životni standard, visoku kvalitetu života i dugotrajnu stabilnost Švicarske te predstavlja održivu ekonomsku strategiju za druge zemlje koje teže razvitku modela države blagostanja.**

Navedena znanstvena hipoteza je postavljena na temelju **pet pomoćnih hipoteza:**

H1: Pojedinci s razvijenijim stupnjem individualnog blagostanja doprinose bržem razvoju društvenog blagostanja.

H2: Postoji pozitivna korelacija između razine znanja stanovništva i društvenog razvoja, a država blagostanja se može razviti samo kroz kontinuirano ulaganje u obrazovni sustav i znanje.

H3: Uspjeh i razvitak švicarskog gospodarstva se temelji na sposobnosti održavanja neovisnosti u vanjskoj politici i trgovini te kroz svoje modele i pristupe kreira i održava skoro pa vodeću konkurentnost na globalnom tržištu.

² Šubić, A. (njem. mediji): *U Švicarskoj pljušte darovi*, DW Made for minds, 2012., preuzeto s <https://www.dw.com/hr/u-%C5%A1vicarskoj-plju%C5%A1te-darovi/a-15639563> (26.4.2023.)

³ Biočina, M.: *ŠVICARSKA EKONOMSKA BAJKA: Oaza blagostanja u oceanu dugova*, NACIONAL, br. 846, 2012., preuzeto s <https://www.nacional.hr/svicarska-ekonomska-bajka-oaza-blagostanja-u-oceanu-dugova/> (26.4.2023.)

H4: Financijski i porezni sustav Švicarske ima pozitivan učitan na privlačenje stranih investitora i poticanje gospodarskog rasta no istovremeno stvara izazove u borbi protiv financiranja kriminalnih aktivnosti.

H5: Danas Švicarska neutralnost predstavlja izazov za njihovu vanjsku politiku obzirom da je sve teže održavati neutralnost u svijetu gdje se globalni interesi i (ratni) sukobi sve više preklapaju.

1.5. Struktura rada

Završni rad sadrži šest međusobno povezanih tematskih cjelina.

U **UVODU** završnog rada definira se problem, predmet te objekt istraživanja. Nadalje, pobliže se pojašnjavaju svrha, ciljevi te znanstvene metode istraživanja korištene prilikom izrade ovog rada. Prezentiraju se ocjene dosadašnjih istraživanja te uz iste postavlja glavna znanstvena hipoteza uz pomoćne hipoteze. Naposljetku se opisuje struktura rada.

Drugi dio završnog rada nosi naziv **INDIVIDUALNO I KOLEKTIVNO BLAGOSTANJE – POJMOVNA I TEORIJSKA RAZMATRANJA**, a sastoji se od sljedećih cjelina: *1) Definiranje blagostanja, 2) Razine individualnog i društvenog blagostanja, 3) Skandinavski oblik društva blagostanja, 4) Kontinentalni model društva blagostanja, 5) Liberalni model društva blagostanja te 6) Kriza države općeg blagostanja.* Prva cjelina definira blagostanje te se nastoje iznijeti činjenice o državi blagostanja. Druga cjelina definira razine individualnih i društvenih standarda te pobliže prikazuje razlike minimalnih standarda unutar svake razine. Treća, četvrta te peta cjelina prikazuju tri zasebna oblika društvenog blagostanja, pobliže definira i upoznaje čitatelja s najbitnijim karakteristikama svakog oblika te razlikama. Posljednja, šesta cjelina definira krizu te krizu države blagostanja. Čitatelja se pobliže upoznaje s političkim doktrinama koje su pokušale riješiti ekonomske izazove prošlog stoljeća.

Treći dio rada nosi naziv **ZNANJE KAO TEMELJ DRUŠTVA BLAGOSTANJA** koji se sastoji od sljedećih cjelina: *1) Pojam i djelovanje znanja, 2) Obrazovanje u fokusu društva blagostanja te 3) Znanje kao faktor konkurentnosti.* Cilj ovog dijela rada je predstaviti pojam znanja te staviti obrazovanje i sektor obrazovanja u korelaciju sa značajem znanja. Prvo poglavlje uvodi čitatelja u saznanja o pojmu znanja, povijesni aspekt znanja i u koja područja djelovanja seže isto. Drugo poglavlje prikazuje kako znanje utječe na rast i razvoj društava pa samim time i države blagostanja. Treće te finalno poglavlje razmatra važnost

visokoobrazovanih pojedinaca kao važan segment za očuvanje i daljnji razvoj društva blagostanja.

Naziv četvrtog dijela završnog rada nosi simboličan naziv **GOSPODARSKA OBILJEŽJA ŠVICARSKE** te se isti sastoji od navedenih cjelina: *1) Temelji razvoja strategije ekonomske i vanjske politike Švicarske, 2) Gospodarski odnosi Švicarske s inozemstvom te 3) Položaj neutralne Švicarske u novom europskom sigurnosnom poretku.* Prva cjelina sadrži analizu vanjske trgovine Švicarske s inozemstvom. Nastavno na prvu, druga cjelina sadrži informacije o nastanku i uređenju gospodarskih odnosa Švicarske s inozemstvom te prikaz njenih ključnih odnosa s drugim državama. U trećoj cjelini prvi puta se definira pojam švicarske neutralnosti te pružaju informacije o povijesnom i današnjem odnosu Švicarske s međunarodnim organizacijama.

POREZNA I FINACIJSKA OAZA ŠVICARSKE naziv je petog dijela završnog rada. Prema autoru, najznačajniji dio rada. U njemu su obrađene sljedeće cjeline: *1) Opći podaci o Švicarskoj, 2) Porezne oaze, 3) Porezni sustav Švicarske te 4) Švicarsko bankarstvo i ekonomska kriza Švicarske.* Ovaj dio rada ima za cilj predstaviti Švicarsku iz ekonomskog i fiskalnog aspekta. U prvoj cjelini se predstavljaju osnovne informacije o Švicarskoj kao europskoj državi poput geografskog smještaja, državnog uređenja, valuti te su analizirani strukturni podaci o švicarskom stanovništvu. Druga cjelina predstavlja porezne oaze te prikazuje lokalitet poreznih oaza u svjetskom kontekstu. Treća cjelina definira švicarski porezni sustav i radi klasifikaciju poreza na razini države. Posljednja, četvrta cjelina predstavlja švicarski bankarski sustav, njegovu diobu te upoznaje čitatelja sa švicarskom nacionalnom valutu. Također, u istoj cjelini obuhvaćena je ekonomska kriza povezana s navedenom valutom.

Posljednji, šesti dio rada naziva **PRIVID ŠVICARSKE KAO DRŽAVE BLAGOSTANJA** razrađuje pitanja švicarske neutralnosti. Ovaj dio rada se sastoji od sljedećih cjelina: *1) Pojam neutralnosti, 2) Povijesni razvoj švicarske neutralnosti, 3) Karakter švicarske neutralnosti te 4) Problematika švicarske neutralnosti danas.* Prva cjelina prikazuje pregled pojma neutralnosti. Druga cjelina definira povijesni razvoj instituta švicarske neutralnosti te prava i obveze Švicarske u kontekstu njene neutralnosti. Četvrta cjelina analizira najvažnije karakteristike švicarske neutralnosti dok posljednja, peta cjelina daje se osvrt o problemima švicarske neutralnosti danas.

Posljednji dio završnog rada je **ZAKLJUČAK** u kojem su sistematizirani svi zaključci završnog rada te su definirane spoznaje do kojih se došlo pisanjem ovog rada.

2. INDIVIDUALNO I KOLEKTIVNO BLAGOSTANJE – POJMOVNA I TEORIJSKA RAZMATRANJA

Individualno blagostanje se odnosi na dobrobit pojedinca tj. sreću pojedinca, njegovo zadovoljstvo i ostvarenje ciljeva tog određenog pojedinca. Ovo može uključivati faktore primjerice poput zdravlja, razine obrazovanja i zaposlenosti, razinu prihoda i društvenih odnosa te generalno zadovoljstvo životom. Kolektivno ili društveno blagostanje, s druge strane, odnosi se na dobrobit društva u cjelini te fokus više nije izričito i samo na pojedincu. Navedeno bi uključivalo faktore poput društvene jednakosti, mir i stabilnost društva, socijalnu pravdu, ekonomski, gospodarski te politički razvoj, pristup obrazovanju i adekvatnoj zdravstvenoj skrbi. Individualno blagostanje i društveno blagostanje su međusobno povezani. Visoka razina individualnog blagostanja može doprinijeti povećanju društvenog blagostanja, dok primjerice, niska razina društvenog blagostanja može imati negativan utjecaj na individualno blagostanje.

Postoje različite teorije koje u svom fokusu imaju individualno i društveno blagostanje te se navedenima i bave. Jedna od najpoznatijih teorija oblika individualnog blagostanja jest hedonizam kroz koji, pojedinci kroz život pokušavaju postići čim više ciljeva i užitaka uz što veće izbjegavanje boli.

Također, kako se individualno blagostanje mjeri tako se i društveno blagostanje može mjeriti na različite načine. Jedan od primjera je indeks ljudskog razvoja (HDI) koji kombinira faktore poput životne dobi, obrazovanja i prihoda. Navedenom metodom, računaju se već spomenuti faktori i kategoriziraju određenu promatranu zemlju u one nisko razvijene, zemlje u razvoju te visokorazvijene zemlje.

Ovo poglavlje bavit će se blagostanjem, njegovim oblicima u današnjem društvu. Također, prikazat će osnovne prepoznatljivosti određenih oblika kroz sljedeće razine:

2.1. Definiranje blagostanja

2.2. Razine individualnog i društvenog blagostanja

2.3. Skandinavski oblik društva blagostanja

2.4. Kontinentalni model društva blagostanja

2.5. Liberalni model društva blagostanja

2.6. Kriza države općeg blagostanja

2.1. Definiranje blagostanja

Ne postoji jednoznačna i jedinstvena definicija blagostanja. Ona ovisi i definira se o kontekstu promatranja i govora. Blagostanje se može definirati kao opće blagostanje pojedinca ili zajednice koje se mjeri različitim pokazateljima poput ekonomske stabilnosti, razinom socijalne pravde, obrazovanjem, adekvatnom zdravstvenom i socijalnom skrbi, sigurnosti i sl. Blagostanje u današnjem društvu je izuzetno važno jer omogućuje pojedincima da žive zadovoljavajući i ugodan život dok s druge strane, zajednici (društvu) omogućuje ostvarenje punog potencijala. Prema Ivaniš⁴ navedena tumačenja se vezuju uz državu blagostanja, razvijenu drugom polovicom 20. stoljeća prema kojoj država ima u fokusu sustav pune socijalne skrbi te nulte stope nezaposlenosti. Drugi naziv za državu blagostanja je i socijalna država. Država blagostanja je posljednja faza razvoja države, budući da brine za socijalnu dobrobit svojih građana te podrazumijeva osiguranje temeljne egzistencijalne sigurnosti. Razlikujemo nekoliko bitnih elemenata države blagostanja. U svom djelu „*Socijalna država i država blagostanja*“ Anton Ravnić navodi dva bitna elementa države blagostanja, a to su dužnost države na pravednu preraspodjelu narodnog dohotka i zajamčeno pravo na socijalnu skrb. Prvo, bitno je definirati i osvrnuti se na element dužnosti države na pravednu preraspodjelu narodnog dohotka. Važno je za definirati da je nositelj i izvršitelj te dužnosti država. Socijalna prava i njihova zaštita postali su osnovna zadaća te se spominju u većini Ustava zemalja diljem svijeta. Uz već spomenuta socijalna prava u osnovne zadaće stavljaju se i gospodarski i socijalni razvoj te napredak. Postojanje i stupanj razvijenosti države blagostanja najčešće se mjeri razlikama u narodnom dohotku po glavi stanovnika. Umjerene i niske razlike u dohotku specifične su za zemlje s visokim narodnim dohotkom po glavi stanovnika. U pravilu, kada u pojedinoj zemlji dohodak postigne višu razinu, tada nejednakosti postaju manje. Izuzetak su zemlje koje imaju iznimno nizak dohodak. Navedene nejednakosti mogu se ublažiti poreznom politikom, budući da ta politika koristi načelo pravde. Uz navedeno načelo postoje i mnoga druga, primjerice načelo humanosti, načelo jednakosti, načelo solidarnosti, koja omogućuju pravedniju raspodjelu narodnog dohotka.

Osim već navedenog i analiziranog, postoji i drugi vrlo važan element države blagostanja, a to je zajamčeno pravo na socijalnu skrb. Navedenim pravom omogućuje se ostvarivanje višeg životnog standarda od minimalnog. Razlikujemo još dva prava slična navedenome: pravo na socijalnu sigurnost i pravo na socijalno osiguranje. Sva tri prava imaju jedno zajedničko

⁴ Ivaniš, M.: *Društveno poduzetništvo - poluga društava blagostanja*, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i gostiteljstvu, Opatija, 2018., str. 295

obilježje, a to je da se mogu ostvariti prisilnim putem. William Henry Beveridge u svom djelu „Izvjješće“ definira socijalnu sigurnost te navodi kako je utemeljena na četiri principa. Principi na kojima je utemeljena socijalna politika su uplitanje države pri određivanju cijena, jamstvo dostatne plaće, ostvarivanje pune zaposlenosti te obveza plaćanja visokih poreza u korist države za svrhe sustava socijalne sigurnosti. Tako se smatra da je socijalna sigurnost pravo na preraspodjelu narodnog dohotka kojim se jamči ekonomska sigurnost pojedincima u slučaju socijalnih rizika i socijalnih potreba.⁵ Već spomenuto pravo na socijalnu skrb uređuje Europska socijalna povelja, koja osim pojedinca štiti i obitelj te navodi kako obitelj ima pravo na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu. Također, isto predstavlja pravo korištenja službi socijalnog rada. Razlikujemo tri osnovna prava - uzdržavanje te socijalna i medicinska skrb. U svakom sustavu pravom na socijalnu skrb osigurava se, ili bi se htio osigurati, minimalan životni standard neovisno o uzrocima potrebe u pojedinom slučaju. Sustav se financira porezima. Njime se ostvaruje supsidijarni način zaštite u odnosu na druge sustave socijalne sigurnosti. Putem njega zbrinjavaju se nezaposleni, radno nesposobne osobe i druge osobe novčanim davanjima i davanjima u naravi.⁶

2.2. Razine individualnog i društvenog blagostanja

Prema Ratku Zelenika, individualno i društveno blagostanje se može podijeliti u tri razine.⁷

Prva razina društvenog blagostanja odnosno *društva minimalnog blagostanja* podrazumijeva minimalan standard kako individualne tako i društvene egzistencije. Navedeni društveni standardi su ispod egzistencijalnog minimuma. U kontekstu *individualnog* blagostanja, minimalni standardi su orijentirani omogućavanju dostupnosti zdrave hrane i pitke vode, adekvatne zdravstvene i socijalne skrbi, sigurnosti smještaja, obrazovanja i radnih mogućnosti. Osiguravanje ovih osnovnih potreba na individualnoj razini omogućuje ljudima da prežive i razviju svoje potencijale. U kontekstu *društvenog* blagostanja, minimalni standardi uključuju jednak pristup svim pravima, slobodama i jednakosti poput prava na izbor, pravo na ravnopravno sudjelovanje u političkim procesima i slobodu govora. Također, uključuje financiranje svih razina obrazovanja, komunalnog sustava te izgradnju mnogih vrsta infrastruktura poput zdravstvene, stambene, kulturološke, prometne i sl.

⁵ Dupeyroux, J., Borgetto, M., Lafore, R. : *Droit de la sécurité sociale*, Onzieme éd., Dalloz, Pariz, 1988., str. 10 - 15

⁶ Ravnić, A. *Socijalna država i državna blagostanja*. Revija za socijalnu politiku, vol. 3, br. 3, 1996, str. 239-250. <https://doi.org/10.3935/rsp.v3i3.458>. Citirano 22.04.2023.

⁷ Zelenika, R.: *Znanje - temelj društva blagostanja • Obrazovna i znanstvena industrija •*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2007. (monografija), str. 153

Druga razina društvenog blagostanja ili društva primjerenog blagostanja govore da bi i sa aspekta individualnog i društvenog blagostanja minimalne standarde trebali uvećati deset do petnaest puta. Primjerice, ukoliko bruto domaći proizvod društva minimalnog blagostanja iznosi 2.000 USD, slijedom iznad navedenog, društvo primjerenog blagostanja bi trebala imati bruto domaći proizvod od 15.000 do 30.000 USD.

Treća razina društvenog blagostanja ili društva maksimalnog blagostanja uključuju visok životni standard, kvalitetnu zdravstvenu skrb, kvalitetan obrazovni sustav, sigurnost i stabilnost, visoku razinu socijalne skrbi te ravnomjernu raspodjelu bogatstva. Bruto domaći proizvod ovakve razine društva iznosi više od 30.000 USD te u njima egzistiraju oni s bruto domaćim proizvodom većim od milijun USD per capita.

2.3. Skandinavski oblik društva blagostanja

Skandinavski ili nordijski model društva poznat je po svojem visokom standardu socijalne sigurnosti i ravnomjernoj raspodjeli bogatstva. Ovu vrstu modela razvio je skup država u sjevernoj Europi uključujući Švedsku, Dansku, Finsku, Island i Norvešku. Prema Ivaniš⁸ ova vrsta modela je balans stalnog rasta u segmentu nacionalne ekonomije te jedinstvenog pristupa državnog nastupa. Jedna od ključnih karakteristika ovog modela je visoka stopa oporezivanja te socijalna skrb i obrazovanje koji su ključni dijelovi skandinavskog modela društva blagostanja.

Socijalna skrb u skandinavskim zemljama pruža širok raspon usluga koje uključuju zdravstvenu zaštitu, mirovinski sustav, naknade za nezaposlene i obitelji, potpore za djecu, osobe sa invaliditetom te starije osobe. Ove usluge financiraju se putem poreza te time je osiguran pristup navedenih usluga svim građanima.

Obrazovanje u skandinavskim zemljama je također vrlo visoke kvalitete i dostupno je svim građanima neovisno o njihovoj financijskoj situaciji. Skandinavske zemlje ulažu značajne resurse u javno obrazovanje i osiguravaju da svi učenici ili studenti imaju jednake prilike za pristup obrazovnom sustavu. Osim navedenog, visoko obrazovanje je besplatno ili vrlo povoljno za studente.

Zdravstveni sustav je visoko razvijen te pristupačan svim građanima neovisno o njihovoj financijskoj situaciji. Skandinavske zemlje imaju javni zdravstveni sustav koji je financiran iz poreza i doprinosa.

⁸ Ivaniš, M.: *Društveno poduzetništvo - poluga društava blagostanja*, op. cit. str. 302

2.4. Kontinentalni model društva blagostanja

Kontinentalni model društva blagostanja nastao je u zapadnoj Europi. Ovaj model je prisutan na području europskih kontinentalnih država posebice u Njemačkoj. U takvom tipu države se socijalna davanja temelje na socijalnom osiguranju, odnosno na zaposlenosti. U vrijeme zaposlenosti u ime osiguranika se uplaćuju doprinosi koji kasnije odlučuju o visini socijalnih naknada i davanja. Jedna zanimljivost kod ove vrste socijalne države je ta što je zaposlenost žena manja nego u ostalim državama, budući da se podupire obiteljski angažman žena. Ovaj model također uključuje visok stupanj kolektivnog pregovaranja gdje se sindikati i poslodavci dogovaraju o uvjetima rada i plaćama.

Osnovna ideja ovog modela je da država ima odgovornost osigurati socijalnu sigurnost svojim građanima uključujući i pružanje adekvatne zdravstvene zaštite, stanovanja, obrazovanja, mirovina, socijalne pomoći i drugih oblika podrške. U kontinentalnom modelu društva blagostanja, visoke poreze plaćaju svi građani, a država koristi te prihode za financiranje socijalnih programa i usluga. Obrazovanje je također važan element kontinentalnog modela društva blagostanja. U ovom modelu, država obično osigurava visoko kvalitetno i besplatno obrazovanje za sve građane uključujući i pristup visokom obrazovanju. Ovo se često financira iz poreza, što može biti visoko, ali ima za cilj osigurati da svi građani imaju jednake mogućnosti za obrazovanje i razvoj svojih sposobnosti. Međutim, troškovi ovih programa mogu biti visoki, a razina regulacije poreza može ograničiti ekonomski rast i inovacije.

2.5. Liberalni model društva blagostanja

Ivaniš⁹ smatra kako države liberalnog modela društvenog blagostanja opisuju niski, a s druge strane učinkoviti rashodi te dobar razvoj gospodarstva i samim time, tržišta rada. Liberalni model društva blagostanja se temelji na ideji da bi država trebala osigurati minimalne uvjete za život svojim građanima, no ne bi trebala biti prevelika niti previše intervenirati u gospodarstvo. Liberalna država je država koja je fokusirana na pomoć najsiromašnijim građanima koji socijalnu pomoć ostvaruju dokazivanjem svojeg imovinskog stanja te sposobnosti privređivanja. Najbolji primjer liberalne države su Sjedinjene Američke Države.

⁹ Ibid., str. 303

Jedna od glavnih karakteristika liberalnog modela je naglasak na individualnoj odgovornosti. To znači da bi svaki pojedinac trebao biti odgovoran za svoj vlastiti uspjeh ili neuspjeh u životu, a država bi trebala pružiti samo minimalnu potporu u slučaju da pojedinac nije u stanju sam sebe izdržavati. U tom smislu, u liberalnom modelu društva blagostanja, zdravstvena skrb i obrazovanje su često privatizirani. To znači da pojedinci sami plaćaju za svoje zdravstvene usluge i obrazovanje, a država pruža samo minimalnu potporu u obliku javno zdravstvenog sustava i osnovnog obrazovanja. U navedenom modelu, osobe s više financijskih sredstava mogu si priuštiti bolju zdravstvenu skrb i obrazovanje, dok osobe s manje financijskih sredstava mogu biti ograničene u svojim mogućnostima.

Druga karakteristika liberalnog modela društvenog blagostanja je naglasak na tržišnoj ekonomiji i privatnom sektoru. Prema liberalnom modelu, tržište bi trebalo biti slobodno i neometano, a privatni sektor bi trebao biti glavni pokretač gospodarskog razvoja i stvaranja novih radnih mjesta.

Ovaj model obično uključuje manje oporezivanje i manje socijalnih programa u usporedbi s drugim modelima. Također, liberalni model se smatra manje egalitarnim od drugih modela što znači da postoji veća razlika u bogatstvu i prihodima među građanima.

2.5. Kriza države općeg blagostanja

Kriza može i ima značajan utjecaj na državu blagostanja te potrebu za raznim reformama. Država općeg blagostanja, prema Perko-Šeparović¹⁰ bila je društvena pojava odnosno, koncept sredine 20. stoljeća čiji je cilj bio gašenje socijalnih konflikata nastalih nakon velike američke krize 1929. godine. Takav koncept se temeljio na idejama da bi država trebala osigurati socijalnu sigurnost i minimalne životne standarde za sve svoje stanovnike. Navedeno uključuje mrežu mnogih socijalnih usluga poput zdravstvenog osiguranja, obaveznog obrazovanja te adekvatne socijalne skrbi. Navedeni izvor navodi da su teoretičari navedenu pojavu odnosno koncept simbolično nazvali *Welfare state* što jest sinonim za Državu općeg blagostanja. Drugi izvori¹¹, pojam *Welfare state* uspoređuju sa takozvanom socijalnom državom i postulatima socijalne politike.

¹⁰ Perko-Šeparović, I. "Kriza države općeg blagostanja." *Politička misao*, vol. 24, no. 4, Zagreb, 1987, pp. 5-12. <https://hrcak.srce.hr/113970>. Citirano 24.04.2023.

¹¹ Student doktorskog studija sociologije pri Filozofskom fakultetu navodi kako pojam socijalna u njenom nazivu socijalne države jest paradoks pojmova. Socijalno društvo se često veže uz ona društva gdje je zastupljena minimalna razina životnog standarda što je zapravo sušta suprotnost onome za što se zalaže socijalna država.

U Sjedinjenim Američkim Državama socijalna država naišla je na velike kritike, budući da je cijeli koncept suprotan američkom liberalizmu, ali je unatoč tome je 30-ih godina 20. stoljeća uvedeno socijalno osiguranje. Izvješće lorda W. H. Beveridgea „*Socijalno osiguranje i srodni servisi*“ (engl. *Social Insurance and Allied Services*) promiče socijalnu sigurnost za sve građane koja se financira porezima. Izvješće je nastalo u Velikoj Britaniji 1942. te se njime pojavila obuhvatan koncept socijalne države. Ideja socijalne sigurnosti za sve građane najviše je prihvaćena u skandinavskim državama, poput u Švedskoj i Danskoj.

Opći pojam krize države blagostanja bila bi dugotrajna kriza koja se javila u periodu nakon Drugog svjetskog rata ponajviše tijekom 70-ih te 80-ih godina 20. stoljeća. Ova kriza proizlazi iz činjenice da su se troškovi države blagostanja, poput troškova za mirovine, troškova zdravstvenog osiguranja i primarno obrazovanja, povećavali brže nego što su se povećavali prihodi kojima su se navedeni troškovi financirali. Prema Ivaniš¹² javljaju se dva usmjerenja odnosno politička odgovora na navedenu krizu:

1. *tačerizam* (engl. *Thatcherism*) kojem je utemeljitelj bila nekadašnja britanska premijerka Margaret Thatcher. Tačerizam je bila primarno ekonomska pa zatim i politička doktrina koja se provodila krajem 70-ih te tijekom 80-ih godina 20. stoljeća nastala na području Velike Britanije. Temeljio se na smanjenju uloge države u ekonomiji i samim time, jačanju uloge tržišta u dijelu gospodarskog razvoja. Margaret Thatcher provodila je politiku koja je podrazumijevala smanjenje javne potrošnje, deregulaciju industrije, privatizaciju državnih poduzeća i smanjenje poreza. Istovremeno, navedeno usmjerenje se vodilo kao konzervativnije te je čuvalo i njegovalo tradicionalne vrijednosti i institucije.
2. *reganomija* (engl. *reaganomics*) također ekonomsko i političko usmjerenje nastalo tijekom 80-ih godina 20. stoljeća kojem je utemeljitelj američki predsjednik Ronald Reagan. Reagan i njegov skup ekonomista razvili su politiku koja se morala izboriti u ekonomskom i gospodarstvenom kontekstu u razdoblju kada su Sjedinjene Američke Države bile pod utjecajem iznimno visoke razine inflacije, u razdoblju stagnacije proizvodnje te perioda recesije. Reagan je svoju politiku temeljio na takozvanoj ekonomiji ponude čiji su glavni temelji bili zasnovani na idejama povećane aktivacije privatnog sektora uslijed smanjenja cijena i poreza čime bi u državi trebalo doći do povećanog ekonomskog i gospodarskog rasta kao i izlaska iz ekonomske krize. Vjerovalo se da će smanjenje poreza potaknuti investicije i stvoriti nova radna mjesta,

¹² Ivaniš, M.: *Društveno poduzetništvo - poluga društava blagostanja*, op. cit. str. 298

dok će s druge strane, deregulacija industrije potaknuti konkurentnost i rast i razvoj tržišta.

Isti izvor navodi da oba usmjerenja su bila temelj za razvoj neoliberalizma kojem je utemeljitelj Adam Smith, škotski profesor filozofije. Smith je zagovarao ideju da bi bilo koje slobodno tržište, koje nije podložno intervencijama države, trebalo dovesti do većeg državnog bogatstva i generalno, prosperiteta za sve.

Danas, kriza države općeg blagostanja predstavlja globalni izazov s kojim se suočavaju mnoge države svijeta. Na specifičan način, država snosi odgovornost za osiguranje visokog životnog standarda svojim stanovnicima uključujući pristup zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju, socijalnoj zaštiti te brojnim drugim elementima. Međutim, mnoge države danas se susreću s izazovima poput nejednakosti, siromaštva, nezaposlenosti, klimatskim promjenama i sl.

Program politike „*trećega puta*“¹³ nastao je kao svojevrsna reakcija na konzervativne političke ideologije 20. stoljeća koje su se pokazale nedovoljno sposobnima za rješavanje izazova modernog svijeta. Ovaj novi pristup nudi novi način razmišljanja o tome kako društvo može kolektivno surađivati i postići određene zajedničke ciljeve.

¹³ Ibid.

3. ZNANJE KAO TEMELJ DRUŠTVA BLAGOSTANJA

Znanje omogućuje razvoj novih tehnologija i inovacija, ulaže u napredak obrazovnog sustava, sustava zdravstvene skrbi te generalnog napretka u mnogim, bilo to znanstvenim ili drugim područjima. Ona društva koja ulažu u znanje i promatraju znanje kao svoj najvažniji resurs imaju veće šanse za dugoročnim uspjehom. Primjerice, ulaganjem u znanstvenu industriju i obučavanje znanstvenika potaknula bi se pitanja razvoja određenih lijekova i terapija dok paralelnim razvojem i tehnologije olakšao bi se pritisak na zdravstveni sustav te dugoročno, omogućio pristup zdravstvenim ustanovama i dislociranim područjima.

Znanje predstavlja temelj društava blagostanja u dijelu pomoći rješavanja društvenih problema poput nejednakosti, siromaštva, ekoloških i ekonomskih problema, zdravstvenih, infrastrukturnih problema i dr.

Elaboriranjem ovog dijela rada, poteže se najveće i najznačajnije pitanje u mnogo različitih narativa - *zašto? Zašto nisam dovoljno cijenjen sa znanjem koje mogu pružiti? Zašto nisam adekvatno priznat? Zašto nisam primijećen a znam da vrijedim više i da mogu svijetu ponuditi više?!*

Stoga, najznačajniji dio rada bit će primarno posvećen znanjem te kao takav je podijeljen u tri zasebne, a veoma važne cjeline:

3.1. Pojam i djelovanje znanja

3.2. Obrazovanje u fokusu društva blagostanja

3.3. Znanje kao faktor konkurentnosti

3.1. Pojam i djelovanje znanja

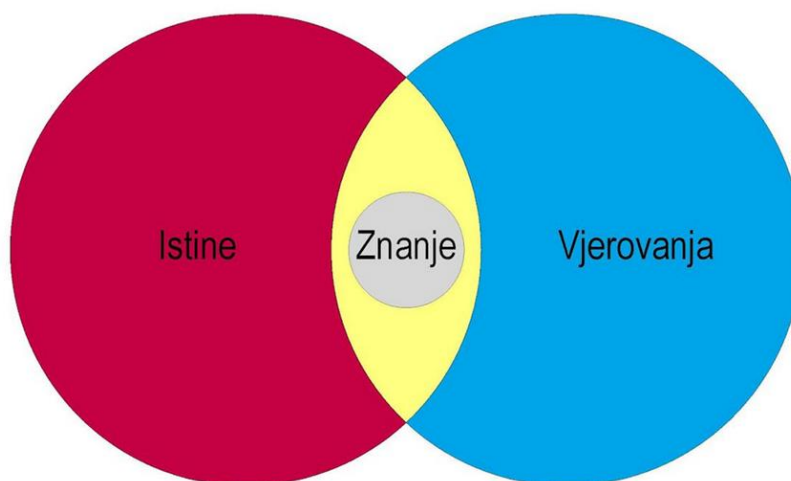
Do ovog datog trenutka, zapravo ne postoji i nikad nije postojala sveobuhvatna i općeprihvaćena definicija znanja. Znanje kao pojam datira davno u prošlost, u doba najpoznatijih filozofa. Osnovna saznanja koja pružaju brojni internetski izvori, jest da se znanjem, njegovim dosegom i prirodom bavi epistemologija (preuzeto s grčkog jezika *episteme* a isto bi označavalo spoj znanja + grč. *logos* što može biti interpretirano kao fraza, objašnjenje, razlog, argumentiranje i sl.).¹⁴

¹⁴ *epistemologija*. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., dostupno na <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=18148> (12.04.2023.)

Znanje se danas općenito definira kao informacija, vještina i razumijevanje koje pojedinac stječe putem iskustva, obrazovanjem ili raznim istraživanjima. Djelovanje znanja podrazumijeva primjenu tog istog znanja u realnom svijetu, a u svrhu rješavanja određenih problema ili ostvarenja ciljeva. Djelovanje znanja ključan je faktor u procesu obrazovanja ili procesu određenog istraživanja. Primjena znanja može pomoći pojedincima da postanu produktivniji, organizacijama da budu uspješnije, a društvu da se razvija i napreduje. Valja napomenuti da djelovanje znanja može bit usmjereno i na rješavanje konkretnih problema ili izazova ali može biti usmjereno i na razvijanje novih ideja, inovacija i stvaranje novih vrijednosti. U tom smislu, znanje je ključan resurs koji se može koristiti za stvaranje novih proizvoda, usluga i procesa koji mogu imati značajan doprinos društvu.

Povijest znanja i nastala je mnogim raspravama brojnih filozofa. Najveće i najbitnije debate današnjeg doba počinju Platonovom definicijom znanja. Platon u fokus promatranja stavlja glagol *vjerovati*. Tim pristupom, Platon u međuodnos spojio je "ono u što vjerujem" uz prave životne istine "ono što znam" te shvatio je da ta dva pojma, jedno bez drugog nisu imala smisao. Čuljak¹⁵ navodi slijedeće obrazloženje međuodnosa vjerovanja i znanja : „*U toj shemi istinitost, vjerovanje i opravdanje, svako za sebe, jesu nužni uvjeti znanja, a zajedno čine njegove dostatne uvjete.*”

Schema 1: Prikaz Platonove definicije znanja - međuodnos vjerovanja i onog što zapravo jest

Izvor: izrada autora prema Wikipedia (31.1.2023.), preuzeto s <https://hr.wikipedia.org/wiki/Epistemologija#/media/Datoteka:Klasi%C4%8Dna-Definicija-Znanja.png> (12.04.2023)

¹⁵ Čuljak, Z. (ur.): *Vjerovanje, opravdanje i znanje: suvremene teorije znanja i epistemičkog opravdanja*, uredio, preveo i uvodne tekstove napisao Zvonimir Čuljak, Ibis Grafika, Zagreb 2003, str. 6

Shema 1 nam pruža opravdanje prema Platonu, odnosno, sve ono u što živo biće vjeruje jest ono što je opravdano tj. ono što živo biće (s)poznaje.

Današnje, mnogo suvremenije djelovanje i formulacija znanja može se predočiti kroz brojne, bilo to znanstvene, intelektualne ili pak religiozne sfere. Ono što je ovo moderno doba ponudilo i predočilo jest u velikoj mjeri primarno materijalno čime bismo mogli definirati, kako i sam uvod kaže, materijalno znanje odnosno, sve ono što čovjek za svoga životnoga vijeka doprinese životnoj zajednici - u formi određenih radova, licenci, patenata, disertacija. S druge strane, ono što je golim oko nevidljivo, ljudskim tijelom neopipljivo i ponekad nepojmljivo jest nematerijalno ili skriveno znanje. Mnogima, vrijednije od onoga što svo materijalno može pružiti a isto se očituje čovjekovim životnim saznanjima, ciljevima, ambicijama - primarno čovjekovim vještinama.

Važno je za navesti da se znanje i djelovanje znanja konstantno razvijaju i mijenjaju, stoga je važno kontinuirano učiti i usavršavati određena znanja kako bi društvo ostalo relevantno i konkurentno.

3.2. Obrazovanje u fokusu društva blagostanja

Društva blagostanja obično imaju visoko razvijene sustave obrazovanja koji se fokusiraju na stvaranje ravnopravnih mogućnosti za sve učenike ili studente, bez obzira na njihovo porijeklo ili socijalno ekonomski status. Ovo se postiže kroz financiranje i pružanje podrške kvalitetnom obrazovanju odnosno obrazovnom sustavu za sve jednako, od predškolskog do visokog stupnja obrazovanja.

Sve bržim i jačim razvojem tehnologije i određenih promjena u društvu koje su rezultat prethodno navedenog, dolazimo do tvrdnje da obrazovne ustanove (bilo to osnovne ili srednje škole ili visokoobrazovne ustanove) ne pružaju dovoljnu količinu znanja odnosno postoji ograničenje stjecanja znanja kod učenika ili studenata.

Društva blagostanja također imaju visoko obrazovane stanovnike koji su u stanju doprinijeti društvu i ekonomiji na različite načine. Stoga se obrazovanje smatra ključnim faktorom za razvoj ekonomije i generalno društva u cjelini.

U svom radu, Zelenika tvrdi kako su obrazovne ustanove temelj za distribuciju znanja te samim time i razvoja, bilo to individualnog ili društvenog blagostanja, što bi predstavljalo i glavnu smisao funkcioniranja i postojanja društava blagostanja.¹⁶

Što je obrazovna ustanova razvijenija, tim se više i brže razvija i društvo.

Generalno gledano, onoliko koliko primarno obrazovna ustanova pruži pojedincu, toliko će pojedinac prikupiti određenih informacija, u ovom slučaju, znanja.

Shema 2: Međuodnos razine obrazovnih sustava i društava blagostanja

Izvor: izrada autora prema Zelenika, R.: *Znanje - temelj društva blagostanja • Obrazovna i znanstvena industrija* • Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2007. (monografija), str. 183 – 184 (12.04.2023.)

Shema 2 pokušava dočarati u kojoj razini obrazovanje doprinosi ili ne doprinosi razvoju društava blagostanja. Primjerice, društvo u kojem su zastupljeni minimalni standardi u smislu pružanja adekvatne razine znanja, društvo koje ne njeguje primarno individualno zatim mi društveno blagostanje; to isto društvo živi i funkcionira u minimalnoj razini blagostanja.

U društvima blagostanja, posebna pažnja se posvećuje ravnopravnosti učenika i studenata te smanjenju nejednakosti u obrazovnom sustavu. Isto se postiže kroz različite politike kao što su financijska pomoć učenicima i studentima iz nižih socioekonomskih grupa, podrška učenicima s posebnim potrebama i mnogim drugim razvojnim programima. Također, u društvima blagostanja obično se ulaže u istraživanje i razvoj u dijelu obrazovanja kako bi se osigurao kontinuirani napredak i poboljšanje obrazovnog sustava. To podrazumijeva razvoj

¹⁶ Zelenika, R.: *Znanje - temelj društva blagostanja • Obrazovna i znanstvena industrija* •, op. cit., str. 183

novih tehnologija i metoda učenja kojima bi se omogućio individualan pristup učenja svakom učeniku.

Zanimljivo je za navesti da se u društvima blagostanja obrazovanje obično smatra ključnim faktorom za postizanje socijalne pravde i jednakosti, a ne samo ekonomskog razvoja. Stoga se obrazovanje u društvima blagostanja često koristi kao sredstvo za smanjenje nejednakosti i borbu protiv diskriminacije.

3.3. Znanje kao faktor konkurentnosti

Znanje je danas najvažniji resurs u osobnom razvoju jednog mladog bića. Postavlja se pitanje zašto? Govori li prethodna sintaksa govori da je osoba s nižim stupnjem osobnog obrazovanja manje vrijedna od visokoobrazovane osobe? Neovisno što u modernom dobu 21. stoljeća, kada su mnoge stvari (koje nekada nisu) postale općeprihvaćene, stupanj obrazovanja u razvijenijim društvima i dalje igra ključnu ulogu. Stupanj obrazovanja nije trofej koji je pokazatelj da osoba sa diplomom vrijedi više od one bez diplome visokoobrazovne ustanove. Svaki pojedinac "vrijedi". Svaki pojedinac je za sebe. Na kraju, svaki pojedinac, neovisno o stupnju svoga obrazovanja ima za ponuditi društvu mnoge vrijednosti koje u raznim situacijama prednjače sva stečena znanja drugog pojedinca. No, ono što je velika razlika jest činjenica da će danas, znanje te kvalifikacija koja je stečena pružanjem određene razine znanja jedina biti priznata u nekom području.

Obrazovani ljudi vrlo često nose ključnu ulogu u razvoju društava blagostanja. Njihovo obrazovanje im omogućuje stjecanje određenih znanja, vještina te određenih sposobnosti koje doprinose današnjem modernom okruženju. Također, ono što je u najvećem fokusu jest razvijanje naprednih kritičkih razmišljanja, razumijevanje složenijih problema i nedoumica te generalno, razvijenije sposobnosti rješavanja složenijih problema određene tematike.

Ako govorimo o fenomenima u kontekstu društva blagostanja, o pojedincu koji svojim sposobnostima je i može pružiti društvu nešto izvanredno, nenadmašivo i zaista posebno, onda se pojedinci klasificiraju i moraju klasificirati. Samim time, posebna posvećenost je pružena visokoobrazovnim pojedincima.

Stoga, niža podjela adekvatan je prikaz fokusa današnjeg doba u aspektu obrazovanja odnosno, profili i zanimanja pojedinca na koje moramo staviti fokus u ovom dijelu¹⁷:

- visokoobrazovni ljudi u međunarodnim institucijama i organizacijama,

¹⁷ Ibid., str. 186 - 195

- visokoobrazovni ljudi u obnašanju poslova državne vlasti,
- visokoobrazovni ljudi u vojno-policijskim strukturama,
- visokoobrazovni ljudi u zdravstvenoj i farmaceutskoj industriji,
- visokoobrazovni ljudi u obnašanju sudskih i izvršnih funkcija,
- visokoobrazovni ljudi u nacionalnim i multinacionalnim kompanijama – menadžeri,
- visokoobrazovni ljudi u bankarskom sustavu i osiguravajućim društvima,
- visokoobrazovni ljudi u odgojno-obrazovnim strukturama,
- visokoobrazovni ljudi u poljima znanstvenog rada,
- visokoobrazovni ljudi u vjerskim institucijama.

Na poseban način i istaknuto kao zasebna stavka podjele, značaj se ipak stavlja i na ostale pojedince koji nisu nužno visokoobrazovni tj. pojedinci koji nisu obuhvaćeni iznad navedenom podjelom a svojom razinom znanja i kompetencijama mogu i doprinose današnjem društvu.

Podjelom navedeni pojedinci, predstavljaju (mlade)¹⁸ nade današnjeg doba. Svojim znanjem, kompetencijama i uvjerenjima na mnogobrojne načine doprinose razvoju današnjeg društva, održavanju njegove stabilnosti i kontinuiranom učenju. Bez adekvatne kompetencije, pojedinci nisu adekvatno kvalificirani za obnašanje određenih funkcija bilo kojeg područja.

Događa se da često, obrazovani ljudi imaju više i veće mogućnosti prilikom zapošljavanja što im pruža i bolje plaćene poslove što je začetak u stvaranju stabilnijeg i boljeg životnog standarda. Generalno, obrazovani ljudi posjeduju bolju kvalitetu života.

Primjerice, samo adekvatno educiran liječnik može liječiti oboljelog ili onoga u nemoći.

No, fokus istih bi trebao biti orijentiran na prenošenje svojih znanja i kompetencija na pojedince koje smo klasificirali kao "ostale" odnosno one koje po određenim standardima današnjih društava, nemaju kompetencija biti istaknuti u dijelu "visokoobrazovnih".

Kada bi društvo funkcioniralo na način da svoje znanje, neovisno o razini obrazovanja, neovisno o statusu i položaju u društvu (...) prenosi na sve razine društva, tada bi živjeli i uživali u blagodatima društava blagostanja.

Ono što ostaje je ključno, stoga, ulaganjem obrazovnih institucija visokih razina u one nižih razina jest ključ opstanka i daljnjeg razvitka društava blagostanja. Dodatno, ulaganjem u obrazovanje i stvaranje društava koje seže i vapi za dodatnim obrazovanjem, doprinosi se

¹⁸ Istaknuto - nije nužno da postoji međuodnos između visokoobrazovnih pojedinaca i starosne dobi.

stvaranju društava blagostanja koje je primarno, gospodarski osviješteno te ekonomski i ekološki osviješteno.

Važno je i za navesti da obrazovanje ne koristi primarno pojedincu, već i društvu jer obrazovani ljudi češće sudjeluju u razumijevanju društvenih problematika te su sposobniji za donošenje važnijih životnih odluka.

4. GOSPODARSKA OBILJEŽJA ŠVICARSKE

Švicarska je na glasu kao jedna od najrazvijenijih država današnjice te država za koju vrijedi da pruža najviši životni standard svome stanovništvu. Ono što je opisuje jest visoka razina zastupljenosti demokracije pružajući švicarskom stanovništvu slobodu u djelovanju švicarske izvršne vlasti. Obzirom na političku stabilnost švicarske, za Švicarsku vrijedi da je njena razina demokracije bila ključan faktor za uspješan razvoj švicarskog gospodarstva.

Uz demokraciju, koja je ključ razvoja uzajamnog povjerenja na relaciji država i stanovništvo; ono što je čini prepoznatljivom jest stabilnost u ekonomskom smislu, izuzetno snažan i razvijen financijski sustav te favoriziranje stanovništva drugih država u dijelu mogućnosti prilikom zapošljavanja odnosno, povoljna poslovna klima.

Na glasu kao jedna od najbogatijih država svijeta, Švicarska je osim po političkoj stabilnosti, poznata i po relativno niskim porezima, snažnim pravima intelektualnog vlasništva te visokokvalificiranoj radnoj snazi. Ključ razvoja švicarskog bogatstva je izuzetno snažan i bruto domaći proizvod tekućih cijena koji je 2021. godine iznosio 800,6 milijardi dolara¹⁹. Također je dom i centar mnogih multinacionalnih korporacija te je središte međunarodne trgovine i financija. Isti izvor navodi da temelj gospodarstva čine uslužne djelatnosti i industrija, te u vrlo maloj mjeri poljoprivreda (više od 70% udjela BDP-a odlazi na uslužni sektor, gotovo 27% na industriju te malen postotak od 1,5% na poljoprivredni sektor). Važnu ulogu u djelovanju Švicarske i kontinuiranom razvoju njenog gospodarstva podržavaju i švicarske banke koje se smatraju liderima bankarstva svijeta.

Gospodarski uspjeh Švicarske učinio ju je i promovirao kao vrlo poželjnu lokaciju za velike tvrtke te investitore koji traže stabilno i prosperitetno okruženje.

Kroz ovo poglavlje поближе će se prikazati gospodarstvo Švicarske te kako je gospodarska obilježja kotiraju u svjetskom poretku. Ovo poglavlje, koje je bilo uvod švicarskog gospodarstva, se sastoji od nekoliko cjelina, koja su podloga za detaljniju razradu glavnog poglavlja, a to su:

4.1. Temelji razvoja strategije ekonomske i vanjske politike Švicarske

4.2. Gospodarski odnosi Švicarske s inozemstvom

¹⁹ *National Economy*, Swiss Federal Statistic Office, Federal Department of Foreign Affairs, stanje na dan 06.07.2022., dostupno na: https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home/statistics/national-economy.html#56_1585294687453_content_bfs_en_home_statistiken_volkswirtschaft_jcr_content_par_tabs (13.04.2023.)

4.3. Položaj neutralne Švicarske u novom europskom sigurnosnom poretku

4.1. Temelji razvoja strategije ekonomske i vanjske politike Švicarske

Švicarska, koja glasi za jednu od najbogatijih zemalja današnjice s generalno visokim i ugodnim standardom življenja. Kako je navedeno u uvodnom dijelu poglavlja, ekonomija Švicarske je primarno orijentirana na njene uslužne djelatnosti, sekundarno na industriju i u izuzetno malenoj mjeri prema poljoprivredi. Izuzetno je poznata po proizvodnji iznimno preciznih radnih strojeva, proizvodnji kvalitetnih satova i ostalih luksuznih proizvoda. Između ostalog, Švicarska glasi za državu koja je jedna od najjačih izvoznika farmaceutskih proizvoda na globalnom tržištu. Uz sve navedeno, socijalni sustav i zdravstvena skrb je na najvišoj i najstabilnijoj poziciji države što je čini i predstavlja kao jednu od najsigurnijih država svijeta.

Ono što bismo, a što se proteže kroz veliki dio rada, mogli navesti kao temeljne odrednice švicarske ekonomske i vanjske politike su:

- švicarska neutralnost,
- multilateralizam,
- ekonomska stabilnost Švicarske,
- međunarodna suradnja Švicarske (humanitarne organizacije),
- dugoročni planovi Švicarske u dijelu održavanja stabilnosti ekonomske i vanjske politike.

Prema *Federal Department of Foreign Affairs*²⁰, Švicarska posjeduje najvišu stopu bruto domaćeg proizvoda per capita u Europi (engl. *Gross National Product*), te je druga država na svijetu u navedenom segmentu. Trenutno, Sjedinjene Američke Države jedine prednjače Švicarsku u dijelu bruto domaćeg proizvoda.

Nadalje, gore spomenuti izvor navodi kako je krajem 2020. godine²¹ švicarski BDP per capita iznosio izvanrednih 86,850 američkih dolara. U tom segmentu, i prema navodima, za 74% udjela švicarskog BDP-a je zaslužan tercijaran odnosno uslužni sektor, u 25% udjela BDP-

²⁰ *Swiss Economy – Facts and Figures*, Discover Switzerland, Federal Department of Foreign Affairs, dostupno na: <https://www.eda.admin.ch/aboutswitzerland/en/home/wirtschaft/uebersicht/wirtschaft---fakten-und-zahlen.html> (14.04.2023.)

²¹ Navedeni podaci su mjerodavni obzirom da izvješće za 2022. godinu još uvijek nije kreirano. Podaci su preuzeti sa švicarskog Zavoda za statistiku te je posljednja promatrana godina 2021. godina. Stoga, u velikom dijelu će se promatrati međuodnos između trenutno promatrane 2021. godine te 2020. godine.

a sudjeluje industrija dok primarni sektor, u glavnini poljoprivreda doprinosi sa nešto više od 1%.

Švicarsko poduzetništvo, preko 99%, sačinjeno je uglavnom od malih i srednjih poduzeća te su to uglavnom privatne tvrtke sa maksimalno 250 zaposlenika. Ono što je čini posebno konkurentnom u svjetskom poretku jest činjenica da Švicarska kao europska zemlja, posjeduje najnižu stopu poreza na dodanu vrijednost u Europi. Porez na dodanu vrijednost se u najvećem obujmu plaća na usluge i dobra te isti iznosi otprilike 8%. Izuzetno sniženom stopom od 3,7% se obračunavaju usluge smještaja dok 2,5% poreza na dodanu vrijednost odlazi na osnovne životne potrepštine.

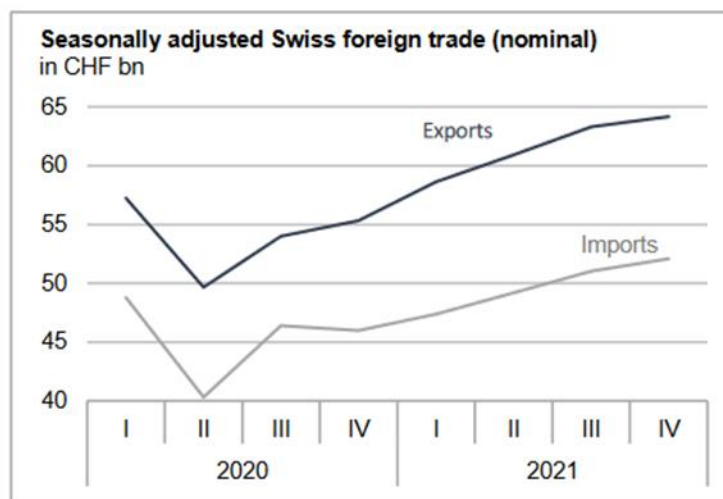
Što se tiče švicarskog javnog duga, on periodički kroz godine konstantno opada. Nisku razinu javnog duga, Švicarska je, u odnosu na druge europske i svjetske zemlje, zadržala čak i za vrijeme globalne krize uzrokovane pandemijom COVID-19. U vrijeme najveće krize COVIDa-19, početkom 2021. godine (prije nego je odbijena financijska imovina), švicarski bruto državni dug iznosio je približno 100 milijardi švicarskih franaka što bi bio ekvivalent 15% bruto domaćeg proizvoda. Potrebno je spomenuti kako Švicarska na godišnjoj razini u znatnim količinama ulaže u svoj razvoj i istraživanje - gotovo 22,5 milijardi franaka godišnje utrošeno je na istraživanje i razvoj što bi predstavljao ekvivalent od otprilike 3% udjela bruto domaćeg proizvoda. Primarno, istraživanja i razvoj su financirani iz privatnog sektora Švicarske, gotovo dvije trećine cijelog iznosa.

*The Global Competitiveness Report 2020*²² navodi kako se globalna trgovina suočila s rastućim ekonomskim problemima uzrokovane pandemijom COVID-19. Nakon rastućih ekonomskih kolapsa tokom 2020. godine, navodi *Annual report 2021*²³ govore da švicarska vanjska trgovina je uživala u 2021. godini. Prema navodima navedenog izvora, i uvoz i izvoz periodički je porastao bilježeći trend rasta od +15% uvoza te +10% izvoza. Usprkos zaista teškom i upitnom globalnom okruženju, švicarska vanjska trgovina je u području uvoza kao i izvoza dosegla nov nivo. Prethodno navedenome, najviše je doprinio sustavni rast cijena. Cijene izvozne robe dosegle su porast od 6% dok su cijene uvezene robe porasle za 9%.

²² *Global Competitiveness Report Special Edition 2020: How Countries are Performing on the Road to Recovery* (16.12.2020.), dostupno na: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2020/> (14.4.2023.)

²³ *Annual reports* (29.07.2022), Federal Office for Customs and Border Security, dostupno na: <https://www.bazg.admin.ch/bazg/en/home/topics/swiss-foreign-trade-statistics/publications/annual-reports.html> (14.04.2023.)

Grafikon 1: Vanjska trgovina Švicarske (nominalno) izvan sezone za 2020. i 2021. godinu

Izvor: *Press release* (27.01.2022), Swiss foreign trade, 2021: Exports soar to a new high, dostupno na <https://www.newsd.admin.ch/newsd/message/attachments/70030.pdf> (15.04.2023.)

Prema navodima iznad navedenog izvora, švicarski izvoz je u 2021. godini porastao - rekordnih 15% odnosno 34,5 milijardi švicarskih franaka (CHF). Nastavno, ostvaren je vrhunac od 259,8 milijardi švicarskih franaka u ovom segmentu. Prateći kvartalna odnosno sezonska izvješća, izvozi su najznačajnije rasli tokom prvog kvartala 2021. godine (+5%) dok u drugom i trećem kvartalu došlo je do nešto sporijeg rasta (+4%). Trend sporijeg rasta izvoza je nastavljen i prema kraju godine (+2%). Farmaceutski i kemijski proizvodi bili su vodeći u izvozu te uz navedene, zastupljenost je bila i u izvozu plemenitih metala i dragulja te dijelova i opreme za urarsku industriju.

Tablica 1. Vanjskotrgovinska razmjena u milijunima švicarskih franaka (CHF) u razdoblju od 2017. - 2021.

	<i>U milijunima CHF</i>				
	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
IZVOZ	294,9	303,9	312,0	299,5	347,7
UVOZ	265,6	273,4	276,1	273,8	296,5
UKUPNO	560,5	577,3	588,1	573,3	644,2
RAZLIKA	29,3	30,5	35,9	25,7	51,2

Izvor: *Gospodarska diplomacija, Vanjska politika u službi napretka Hrvatske*, Strana tržišta, Švicarska, dostupno na: <https://mvep.gov.hr/o-hrvatskom-izvozu/strana-trzista/244658?country=132> (14.04.2023.)

No, iako je izvoz tokom 2021. godine generalno bio ispod prosjeka, isti je ostvario 42% ukupnog državnog porasta. Prema *Federal Department of Finance*²⁴ izuzetne stope rasta

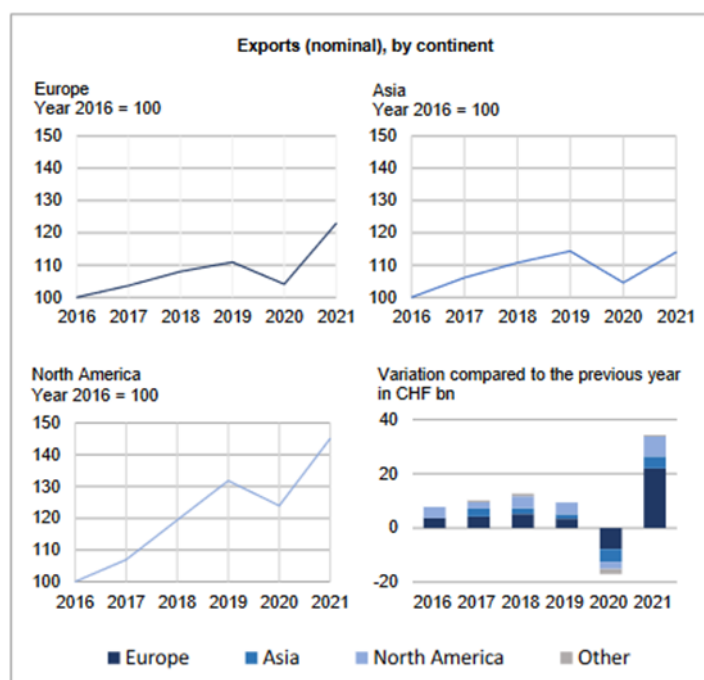
²⁴*Press release* (27.01.2022), Swiss foreign trade, 2021: Exports soar to a new high, dostupno na <https://www.newsd.admin.ch/newsd/message/attachments/70030.pdf> (15.04.2023.)

zabilježene su izvozom u Europu (18,1% odnosno +21,9 milijardi CHF) te u Sjevernu Ameriku (17,0% odnosno +7,4 milijardi CHF). Izvozi azijskom kontinentu također su znatno porasli - +9,0% odnosno 4,4 milijarde CHF (najveće povećanje izvoza osjetilo se u Hong Kongu +23,0%). Značajan rast zabilježen je u Singapuru te Japanu.

Od europskih država najistaknutija je Španjolska gdje je zabilježen porast od 5,1 milijardi CHF te se osjetno povećanje izvoza zabilježilo u Njemačku te Italiju (skupno 9,2 milijarde CHF).

Ono što je zanimljivo za napomenuti jest da je prvi put od 1954. godine zabilježen porast prodaje švicarskih proizvoda u Sjedinjenim Američkim Državama, zamijenivši dosadašnju Njemačku (povećanje od +18,8% odnosno 7,4 milijarde CHF).

Grafikon 2: Izvoz (nominalni) prema kontinentima u razdoblju od 2016. – 2021.

Izvor: *Press release* (27.01.2022), Swiss foreign trade, 2021: Exports soar to a new high, dostupno na <https://www.news.admin.ch/news/message/attachments/70030.pdf> (15.04.2023.)

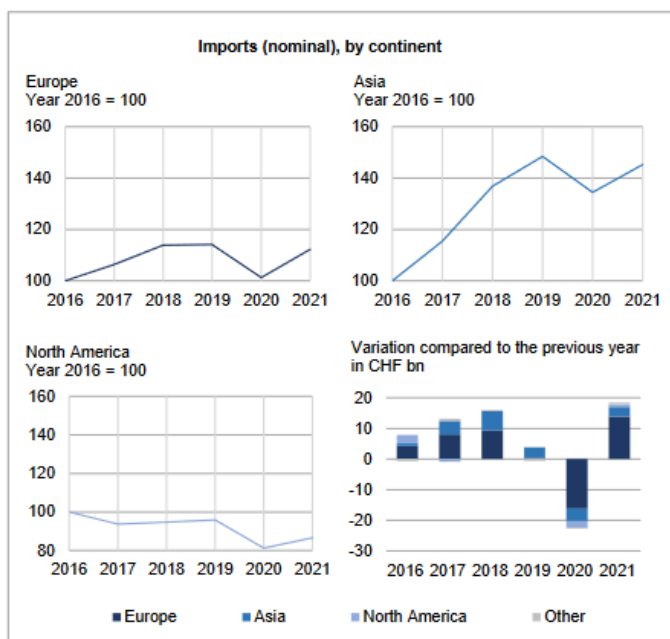
I s aspekta uvoza, Švicarska bilježi rast u svom ukupnom asortimanu robe i dobara. Kako navodi *Federal Department of Foreign Affairs*²⁵, kemijski i farmaceutski proizvodi (+7,1%) doprinijeli su povećanju prihoda od 3,6 milijardi CHF gdje su se u najvećem dijelu primarno izvozili imunološki proizvodi. Sa strane energenata, isključivo se bilježio cjenovni rast od 3,9 milijardi CHF odnosno rast od 69%. Nužno je spomenuti i povećanje uvoza hrane, pića te u velikoj mjeri duhana čiji je rast bilježen sa 7,9% (u odnosu na brojke iz 2020. godine).

²⁵ 2021: Exports soar to a new high (27.01.2022.), Federal Office for Customs and Border Security, dostupno na: https://www.efd.admin.ch/efd/en/home/the-fdf/nsb-news_list.msg-id-86929.html#downloads (15.04.2023.)

Također, Švicarska je uvoznik i vozila te nakita. Konkretno, uvoz nakita (primarno zlato i zlatni nakit koji se koristi za taljenje), je smanjen za 8,8 milijardi CHF u odnosu na 2020. godinu.

Promatrajući uvoz po kontinentima, isti izvor navodi kako je Švicarska i u 2021. godini uvezla te kupila više robe iz najvećih i najvažnijih gospodarskih područja - najveći porast bilježi uvoz te kupnja dobara iz Europe (+10,9%) koji je primjerice, u odnosu na 2014. godinu, porastao za 13,9 milijardi CHF. Među državama koje bi se mogle definirati kao najznačajnije europske zemlje uvoza robe su Njemačka, Španjolska te Francuska. U dijelu azijskog kontinenta, ukupan uvoz je porastao za 8,0% odnosno 3,1 milijarde CHF. Države koje prednjače su Južna Koreja te u velikom dijelu i Kina. Te naposljetku, iznimnu važnost je doprinio i američki kontinent, točnije područje Sjeverne Amerike u dijelu porastu pošiljaka za 6,6% odnosno 803 milijuna CHF.

Grafikon 3: Uvoz (nominalni) prema kontinentima u razdoblju od 2016. – 2021.

Izvor: *Press release* (27.01.2022), Swiss foreign trade, 2021: Exports soar to a new high, dostupno na <https://www.news.admin.ch/news/message/attachments/70030.pdf> (15.04.2023.)

4.2. Gospodarski odnosi Švicarske s inozemstvom

Švicarska je uvelike poznata po svojoj poslovnoj i gospodarskoj integraciji s inozemstvom. Njeni trgovački i gospodarski odnosi su od izuzetne važnosti za Švicarsku ekonomiju. Također, izuzetno je važno trgovinsko tranzitno čvorište između Europe i Azije primarno zbog svoje povoljne geografske pozicije i razvijenog infrastrukturnog sustava. Gospodarski i trgovinski odnosi Švicarske s ostatkom država svijeta uglavnom su uređeni i dogovoreni sklapanjem

raznih bilateralnih dogovora čime Švicarska regulira njezine odnose u različitim područjima poput slobodnog kretanja osoba, trgovina, financije, znanost i sl.

Prema navodima *Federal Department of Foreign Affairs*²⁶ porijeklo i osnove bilateralnih i gospodarskih odnosa Švicarske i inozemstva postavljen je 1972. godine Sporazumom o slobodnoj trgovini koje je u većinskoj mjeri odobren od strane biračkih tijela te i od većine švicarskih kantona.

Zatim je uslijedio Ugovor o osiguranju 1989. godine te Ugovor o prijevozu robe 1990. godine koji su, odvojeni, bili zamjena za Sporazum o carinskim olakšicama i sigurnosti iz 2009. godine. *Federal Department of Foreign Affairs*²⁷ navodi kako je Švicarska tijekom 90-tih godina 20. stoljeća te početkom 21. stoljeća potpisala dva paketa bilateralnih sporazuma naziva *Bilaterale I* i *Bilaterale II*.

Sporazumi naziva *Bilaterale I* (1999.) obuhvatili su slijedeće područja²⁸ :

- samostalno te slobodno kretanje osoba,
- sektor javne nabave,
- poljoprivredni sektor,
- prijevoz (primarno zračni i kopneni),
- istraživanja,
- definirali prepreke trgovini.

S druge strane, uz već iznad navedena područja, sporazumima naziva *Bilaterale II* (2004.) obuhvaćen je i slijedeći niz sporazuma²⁹:

- obrađeni poljoprivredni proizvodi,
- podaci statističkih Zavoda,
- zabrana dvostrukog mirovinskog oporezivanja,
- dozvola korištenja protu prijevornih metoda.

Između ostalog, navedeni sporazum je Švicarskoj, u tom trenutku neutralnoj državi, omogućio sudjelovanje u šengenskom području.

²⁶ *Origins of the bilateral approach* (22.03.2021.), Switzerland's European policy, Federal Department of Foreign Affairs, dostupno na: <https://www.eda.admin.ch/europa/en/home/europapolitik/ueberblick/bilateraler-weg.html> (15.04.2023.)

²⁷ Ibid.

²⁸ Europska komisija, Sporazumi o slobodnoj trgovini, *Švicarska*, dostupno na: <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/hr/content/svicarska> (15.04.2023.)

²⁹ Ibid.

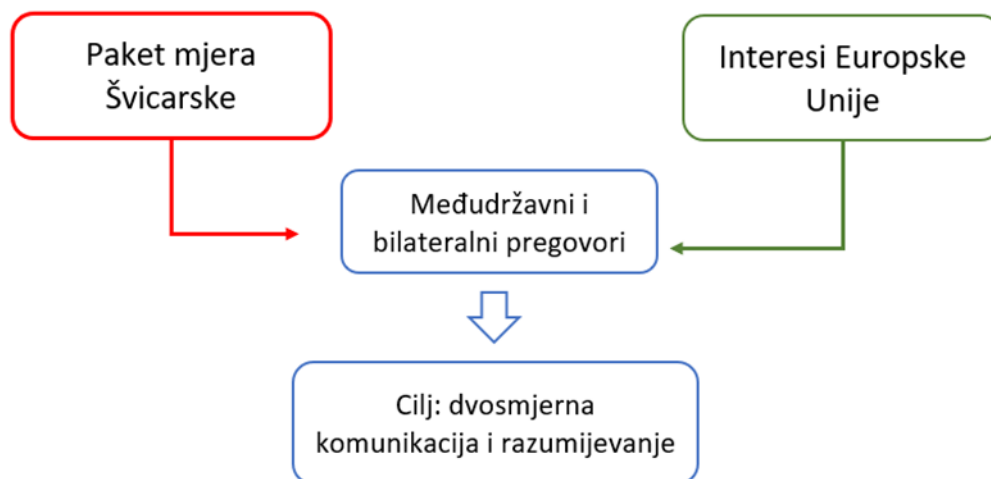
Europska Komisija (engl. *European Commission*) navodi kako trenutno postoji više stotina potpisanih bilateralnih sporazuma između Švicarske i Europske Unije (engl. *European Union*). Zanimljivo je navesti kako u nekima od navedenih, švicarsko zakonodavstvo je obvezano preuzeti relevantno zakonodavstvo Europske Unije u određenim sektorima.

Samo neke od ključnih odnosa u dijelu gospodarstvenog sustava Švicarske s inozemstvom uključuju:

- nesmetanu trgovinu (uvoz i izvoz dobara i usluga),
- investicije,
- pristup švicarskom bankarstvu,
- prihode od turizma,
- visoku razinu istraživanja i razvoja.

Europska Unija je generalno, najvažniji trgovinski partner Švicarske. S druge strane, Švicarska je uz Kinu, Sjedinjene Američke Države i Ujedinjeno Kraljevstvo među četiri najveća trgovinska partnera Europske Unije.

Shema 3: Prikaz daljnjeg razvoja međusobne suradnje Švicarske i Europske Unije bilateralnim pristupima

Izvor: izrada autora prema Overview of the bilateral agreements, The main bilateral agreements between Switzerland and the EU, dostupno na <https://www.eda.admin.ch/europa/en/home/bilaterale-abkommen/ueberblick.html> (15.04.2023.)

*Federal Department of Foreign Affairs*³⁰ navodi kako važnu ulogu u bilateralnim odnosima ima suradnja sa susjednim državama primarno zbog međusobne komunikacije i interakcije te u

³⁰ *Bilateral country relations* (22.03.2021.), Switzerland's European policy, dostupno na: <https://www.eda.admin.ch/europa/en/home/europapolitik/ueberblick/bilaterale-laenderbeziehungen.html> (15.04.2023.)

velikoj mjeri radi stalne prekogranične (gospodarske) razmjene. Zanimljivo je navesti kako država Lihtenštajn sa Švicarskom čak sudjeluje u valutnoj uniji.

4.3. Položaj neutralne Švicarske u novom europskom sigurnosnom poretku

Pojam švicarske neutralnosti dug je vremenski period bila ključna karakteristika Švicarske u njenim međunarodnim odnosima. Samim time, Švicarska nije članica Europske Unije niti NATO-a (engl. *North Atlantic Treaty Organisation*, hrv. *Sjevernoatlantski savez*) te ne sudjeluje niti u jednom vojnom savezu već stoljetnom tradicijom održava svoju neutralnost u međunarodnim sukobima. Štoviše, Švicarska sudjeluje i surađuje s Europskom Unijom na područjima sigurnosti i obrane no ne sudjeluje aktivno u vojnim misijama.

Međutim, Švicarska je aktivan sudionik u novom europskom sigurnosnom poretku odnosno sudjeluje u brojnim raspravama na temu europskih sigurnosnih pitanja.

Načela i povelje UN-a (engl. *United Nations*, hrv. *Ujedinjeni narodi*), kako navodi *The Permanent Mission of Switzerland to the United Nations*³¹ su prema švicarskom Ustavu, usklađeni sa švicarskim interesima i vrijednostima. Prema Grlić Radman³², Švicarska je 13. veljače 1920., pisanim priznanjem u Londonskoj deklaraciji, pristupila članstvu Lige naroda. Tada je, kao i ulaskom u članstvo UN-a, oslobođena vojnog sudjelovanja u vojnim misijama no i dalje podliježe gospodarskim sankcijama.

Poput i 1920. godine, kada je Švicarska pristupila Ligi naroda, bila je jedina država koja je članstvu UN-a pristupila nakon javnog glasovanja odnosno referenduma 2002. godine. Švicarsko članstvo u UN-u joj, između ostalog, omogućuje pristup bržem rješavanju velikih globalnih problema kao i obranu svojih državnih te nacionalnih interesa. Zanimljivo je za navesti kako je sjedište UN-a u švicarskom gradu Ženevi.

Dug vremenski period potezalo se pitanje o ispravnosti ulaska Švicarske u UN³³ (obzirom da se primarno radi o političkom udruženju), no švicarska Vlada navodi kako ne postoje razlike u odrednicama švicarskog političkog sustava odnosno neutralnosti te načelima povelja UN-a. Idealan primjer jest čl. 2 (4) Povelje UN-a koji ne priznaje te u potpunosti izopćuje rat te navodi

³¹ *The Permanent Mission of Switzerland to the UN: Switzerland in the United Nations*, dostupno na: <https://www.aplusforpeace.ch/switzerland-united-nations> (15.04.2023.)

³² Grlić Radman, G. "Neutralnost Švicarske i njezino članstvo u UN-u." *Politička misao*, vol. 39, no. 3, 2002, pp. 145-162. <https://hrcak.srce.hr/23706> Citirano 15.04.2023., str. 148.

³³ *Ibid.*, str. 150

da je jedina legitimna strana u ratu ona strana koja isti ne podržava i ona koja u istome ne sudjeluje.

Prema podacima *Federal Department of Foreign Affairs*³⁴, švicarskim članstvom u UN-u otvorio se jedan od važnijih državnih motiva - švicarska kandidatura za dvogodišnje nestalno mjesto u Vijeću sigurnosti UN-a (mandat 2023. - 2024.).

³⁴ *Switzerland and the UN: a long history* (26.06.2020.), FDFA, dostupno na <https://www.eda.admin.ch/eda/en/fdfa/fdfa/aktuell/newsuebersicht/2020/06/75-jahre-uno-charta.html> (15.04.2023.)

5. POREZNA I FINANCIJSKA OAZA ŠVICARSKE

Švicarski finansijski sustav glasi za jedan od stabilnijih i među diskretnijim sustavima svijeta. Navedeno ga čini izuzetno privlačnim za strana i domaća ulaganja i investicije. Finansijsko središte švicarske jedno je od najkonkurentnijih središta svijeta te glasi za globalnog lidera u prekograničnom upravljanju imovine.

Porezni sustav karakterizira njegova specifičnost i raznolikost u odnosu na ostale države odnosno, ne postoji jedinstven porezni sustav unutar države već svaki kanton i općina imaju svoj jedinstveni porezni sustav (porezne stope i pravila).

Također, Švicarska ima vrlo razvijen bankarski sektor kojeg karakteriziraju mnoge privatne banke koje nude širok raspon usluga poput upravljanja imovinom, investicijskog bankarstva te poslovnog bankarstva. Poznat je i po dugotrajnim bankarskim tajnama što je privuklo bogate pojedince te mnoge slavne i poznate pojedince da svoj novac pohrane u švicarskim bankama.

Švicarski franak, kao nacionalna valuta glasi za jednu od najstabilnijih te najtraženijih valuta svijeta.

U ovom poglavlju će se detaljnije razraditi iznad navedene teme unutar slijedećih cjelina:

5.1. Opći podaci o Švicarskoj

5.2. Porezne oaze

5.3. Porezni sustav Švicarske

5.4. Švicarsko bankarstvo i ekonomska kriza Švicarske.

5.1. Opći podaci o Švicarskoj

Švicarska je relativno malena država locirana u zapadnom dijelu europskog kontinenta s Bernom kao njenim glavnim gradom. Na sjeveru graniči s Njemačkom, Francuskom na zapadu, Italijom na jugu te Austrijom i državom Lihtenštajn na istoku. Švicarska nema izlaz na more. Švicarski *Swiss info*³⁵ navodi kako je početkom travnja 2023. godine, populacija švicarske dosegla brojku od otprilike 8,8 milijuna što je povećanje od +0,8% u odnosu na prosinac 2022.

³⁵ *Immigration spurred Swiss population growth in 2022* (04.04.2023.), [swissinfo.ch](https://www.swissinfo.ch/eng/society/immigration-spurred-swiss-population-growth-in-2022/48416924), dostupno na <https://www.swissinfo.ch/eng/society/immigration-spurred-swiss-population-growth-in-2022/48416924> (15.04.2023.)

godine. Službeno ime Švicarske je Švicarska Konfederacija, iako sam pojam konfederacije u kontekstu prikaza Švicarske kao samostalne neovisne države govori suprotno.³⁶

Također bitno je za navesti kako je Švicarska podijeljena u tri geografske cjeline - Alpe čija je pokrivenost najzastupljenija tj. Alpe pokrivaju otprilike 58% švicarske površine, zatim na središnju visoravan koja zauzima otprilike 31% švicarske površine te Jura, koja zauzima 11% ukupne površine Švicarske. Iako Alpe pokrivaju najveći dio zemlje, u njemu živi otprilike 11% cjelokupnog stanovništva³⁷.

Zurich, Ženeva i Basel glase za najveće te najnaseljenije švicarske gradove, dok većina stanovnika zemlje živi u manjim urbanim sredinama. Životni vijek švicarskog stanovništva jedan je od najviših u svijetu, što ne čudi, budući da Švicarska ima jedan od najviših životnih standarda svojih stanovnika te glasi za državu s najvećim postotkom društvenog blagostanja. Državno uređenje se sastoji od 26 zasebnih kantona, svaki sa svojom izvršnom vlasti te Ustavom. Svaki kanton ima svoj sustav oporezivanja. Za razliku od mnogih država svijeta, Švicarska nema jedan službeni jezik već njih četiri - njemački, francuski, talijanski i retoromanski. Službena valuta je švicarski franak (CHF), no u većini švicarske se cijene, uz švicarski franak, izražavaju i u eurima, iako švicarska nije članica Europske Unije. Također, omogućeno je i plaćanje u euru.

Sastavni dio ovog poglavlja će biti statistički podaci o ukupnom broju švicarskog stanovništva te njihovoj starosnoj dobi, spolu, dobu, mortalitetu i natalitetu kao i o stopi zaposlenosti proučenih na internetskim stranicama švicarskog Zavoda za statistiku (*Federal Department of Foreign Affairs*). Važno je za napomenuti da su navedeni podaci sa stanjem na dan 31. prosinac 2022. godine.³⁸

³⁶ *Hrvatski jezični portal* definira da pojam konfederacije u užem smislu označava pojam organizacije država ili drugih političkih entiteta koje primarno djeluju samostalno no za provođenje zajedničkih ciljeva djeluju udruženo. Razrađeno prema definiciji pojma *Konfederacija* na Hrvatskom jezičnom portalu. Dostupno na <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> (17.04.2023.)

³⁷ Podaci o Švicarskoj preuzeti s: *Geography – Facts and Figures* (25.04.2023.), Discover Switzerland, dostupno na: <https://www.eda.admin.ch/aboutswitzerland/en/home/umwelt/geografie/geografie---fakten-und-zahlen.html> (17.04.2023.)

³⁸ Svi relevantni podaci za izradu analize su prikupljeni s: *Population*, Federal Statistical Office, dostupno na <https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home/statistics/population.html> (17.04.2023.)

Tablica 2: Najvažniji podaci i brojke o populaciji Švicarske

2022.	
Ukupan broj stanovnika	8.812,700
Muškarci	4.378,600
Žene	4.434,100
% muškaraca u ukupnom stanovništvu	49,69%
% žena u ukupnom stanovništvu	50,31%

Izvor: izrada autora prema podacima preuzetima s *Population*, Federal Statistical Office, dostupno na <https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home/statistics/population.html> (17.04.2023.)

Tablica 2 prikazuje ukupan broj švicarskog stanovništva odnosno, koliki broj ukupne populacije pripada muškom odnosno ženskom stanovništvu te udio (oba spola) u istom. Prema podacima iz tablice, zanimljivo je za primijetiti da u ukupnom broju stanovništva (nešto većim od 8 milijuna) gotovo je jednak postotak odnosno udio stanovništva i za ženski odnosno muški spol. Jedan od ključnih razloga velikom broju stanovništva jest velika razina imigracije nedomicilnog stanovništva u Švicarsku (gotovo 2 milijuna stanovnika što je ekvivalent $\frac{1}{4}$ ukupnog stanovništva Švicarske). Također, najnovija istraživanja su dokazala da radi generalnog društvenog blagostanja, švicarska glasi za državu sa najduljim životnim vijekom stanovništva.

Tablica 3: Dobna skupina švicarskog stanovništva te prikaz razine nataliteta te mortaliteta Švicarske

2022.	
Ukupan broj stanovnika	8.812,700
Dobna skupina	
0-19	1.753,000
20-39	2.292,700
40-64	3.075,200
65-79	1.206,100
>80	485.800
Natalitet (broj rođenih)	82.045
Mortalitet (broj umrlih)	74.295

Izvor: izrada autora prema podacima preuzetima s *Population*, Federal Statistical Office, dostupno na <https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home/statistics/population.html> (17.04.2023.)

Tablica 3 prikaz je starosne dobi švicarskog stanovništva kao i prikaz stope odnosno brojke rođenih tj. umrlih na ukupnom broju stanovnika. Relevantno je za navesti kako prikazani podaci prikazuju dobnu strukturu te razinu nataliteta i mortaliteta na razini cjelokupnog

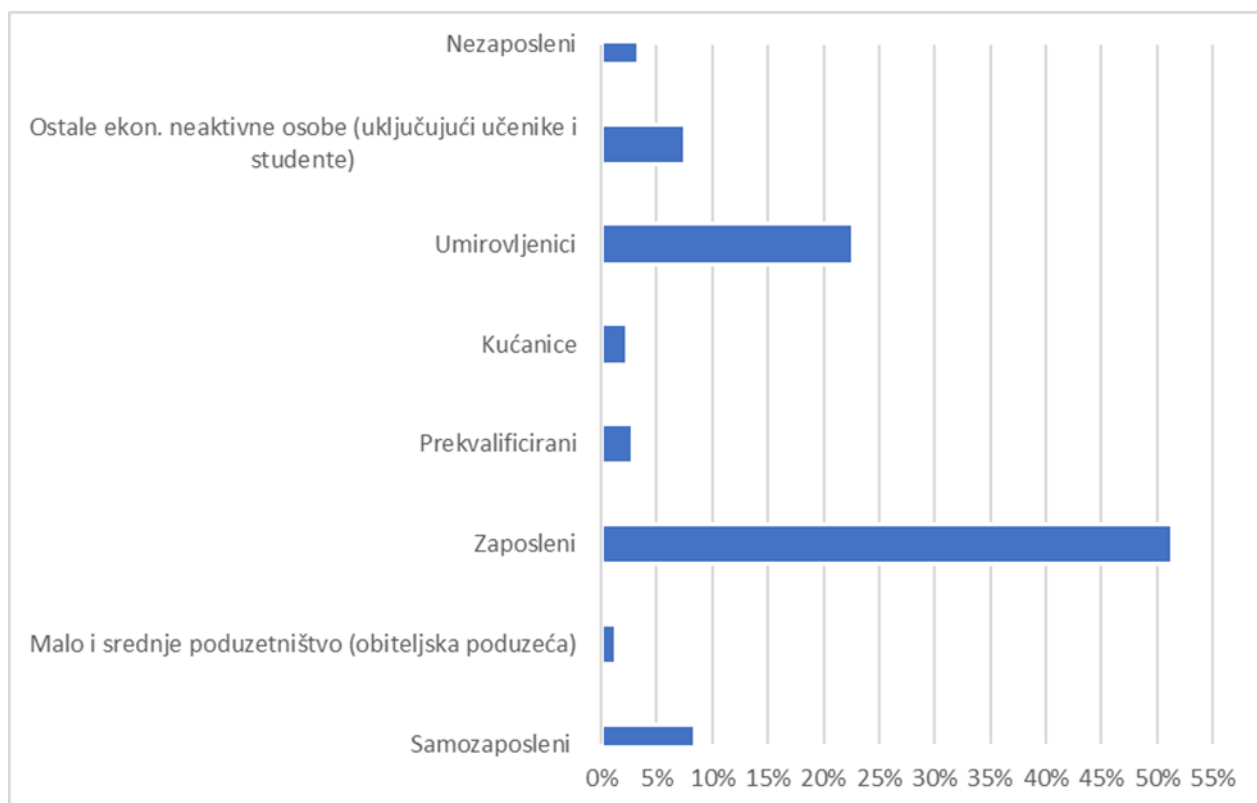
švicarskog stanovništva tj. nije rađena raspodjela prema domicilnom i nedomicilnom stanovništvu. Statistički podaci na razini samo domicilnog švicarskog stanovništva su dostupni na *Federal Department of Foreign Affairs* te se isti mogu razlikovati.

Prema podacima navedenog izvora, starosna dob švicarskog stanovništva iz godine u godinu raste - životni vijek se prema navodima, u posljednja dva stoljeća u prosjeku udvostručio a razlog istome je povećanje životnog blagostanja te generalno, izuzetno dobar životni standard. Također, razini porasta duljeg životnog vijeka i porastu broja stanovništva je donio povećan broj doseljenika iz drugih država.

Tablica 3 prikazuje kako gotovo više od polovine starosne dobi švicarskog stanovništva je (skupno) srednje te starije životne dobi. Gotovo 35% ukupnog stanovništva čini stanovništvo starosne dobi 40-64, otprilike 14% stanovništva pripada u dobni razred 65-79 dok tek 6% stanovništva je starije od 80 godina. S druge strane, mladi ljudi do 20 godina te u dobnoj skupini 20-39 godina je drastično smanjen u odnosu na ostale dobne skupine.

Razine nataliteta su veće u odnosu na razinu mortaliteta. Iz tablice je vidljivo da je natalitet veći od mortaliteta ali nedovoljno visok da pokrije prirast starog stanovništva. Navedeno povlači za sobom nedovoljan broj mladog i radno aktivnog stanovništva koji trebaju puniti fondove iz kojih se isplaćuju mirovine koji starom stanovništvu predstava ekonomski teret.

Grafikon 4: Struktura zaposlenosti Švicarske u 2022. godini

Izvor: izrada autora prema podacima dostupnim na: Work and income, Federal Statistical Office, dostupno na <https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home/statistics/work-income.html> (17.04.2023.)

Prema izvještaju državnog tajništva za gospodarstvo (SECO) krajem prosinca 2022. godine u regionalnim centrima za zapošljavanje (RAV) u Švicarskoj registrirano je ukupno 96.941 nezaposlenih osoba. U ožujku 2023. godine (relevantni podaci) ta brojka iznosi 92.755 nezaposlenih osoba što je ekvivalent stopi od 2,0% nezaposlenosti. Generalno, više od 50% švicarskog stanovništva je zaposleno iako se stopa nezaposlenih povećava uslijed ekonomskih i gospodarskih promjena izazvanih nastalom krizom kao posljedica rata u Ukrajini. Predikcije za 2023. godinu su rast zaposlenih odnosno smanjenje stope nezaposlenosti te ubrzan gospodarski oporavak te smanjenje projekcija inflacije.³⁹

5.2. Porezne oaze

Ispravne i općeprihvaćene definicije poreznih oaza nema. Porezne oaze (engl. *tax heavens*) mogu biti definirane kao zemlje ili državni teritoriji koje nude niske porezne stope i određene druge povlastice kako bi privukle strane investitore. No, nije nužno da su porezne oaze one države ili teritoriji koji imaju izrazito niske porezne stope ili činjenica da su porezi ukinuti.

³⁹ Navedeni podaci preuzeti s *Staatssekretariat für Wirtschaft SECO*, dostupno na: https://www.amstat.ch/v2/amstat_de.html (17.04.2023.)

Porezne oaze uglavnom imaju niske porezne stope, povoljnu zakonsku regulativu te diskreciju u poslovanju što je glavni kriterij u privlačenju poslovnih subjekata u cilju minimiziranja svojih poreznih obaveza (primarno u njihovoj matičnoj zemlji).

Prema *Organizaciji za ekonomsku suradnju i razvoj* (OECD), porezne oaze karakterizira slijedeće⁴⁰:

- izrazito niske ili nominalne porezne stope,
- smanjena transparentnost poslovanja,
- nedostatak učinkovite razmjene podataka,
- dulji period neaktivnog poslovanja te financijska deregulacija.

Iako se često smatraju legalnim načinom poslovanja, porezne oaze su često kritizirane radi posljedica koje ostavljaju na gospodarstvo neke države. Tvrdnju bismo mogli potkrijepiti s dva ključna argumenta:

1. porezne oaze dovode do gubitaka poreznih prihoda država širom svijeta, posebno je važno slabije razvijenim državama sa manjim poreznim stopama.
2. omogućuju kompanijama izbjegavanje plaćanja poreza u matičnoj državi što posljedično dovodi do nejednakosti u raspodjeli državnog novca.

Također, porezne oaze dovode i do ekonomskih i socijalnih problema. Na primjer, određene države čije poslovanje ovisi o stranim investitorima mogu se pronaći u situaciji gubitka istih što predstavlja potencijalni preduvjet za razvoj ekonomske krize te nadalje, može se javiti problem socijalnog nezadovoljstva - pojedinci s nižim prihodima će i dalje biti u obvezi plaćanja poreza dok određene kompanije isto izbjegavaju.

Često, određene kompanije koriste porezne oaze kako bi izbjegle plaćanje poreza što je protuzakonito. Takve kompanije često koriste izuzetno kompleksne financijske strukture kako bi sakrile svoje prihode što olakšava pranje novca i vodi prema financiranju kriminalnih i protuzakonitih aktivnosti.

Unatoč navedenom, određene države i teritoriji su i danas popularne porezne oaze. Niža tablica je prikaz 69 najpoznatijih zavedenih poreznih oaza na svijetu prema istraživanju Međunarodnog monetarnog fonda iz 1999. godine.

⁴⁰ Organisation for Economic Co-operation and Development, Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue (Paris: OECD, 1998), dostupno na: <https://www.oecd.org/tax/harmful/1904176.pdf> (17.04.2023.)

Tablica 4: Države i teritorije offshore financijskim centrima, tzv. porezne oaze svijeta

Afrika	Azija i Pacifik	Europa	Bliski istok	Zapadna hemisfera
Džibuti	Cookovi otoci	Andora	Bahrain	Anguilla
Liberija	Guam	Campione	Izrael	Antigua
Mauricijus	Hong Kong, SAR	Cipar	Libanon	Aruba
Sejšeli	Japan ^a	Dublin, Irska		Bahami
Tangier	Labuan, Malezija	Gibraltar		Barbados
	Makao	Guernsey		Belize
	Marianas	Otok Man		Bermuda
	Marshallovi otoci	Jersey		Britanski djevičanski otoci
	Mikronezija	Lihtenštajn		Kajmansko otočje
	Nauru	London, Velika Britanija		Kostarika
	Niue	Luksemburg		Dominikanska Republika
	Singapur ^b	Madeira		Grenada
	Tahiti	Malta		Montserrat
	Tajland ^c	Monako		Nizozemski Antili
	Vanuatu	Nizozemska		Panama
	Zapadna Samoa	Švicarska		Portoriko
	Filipini			Sv. Kristofer i Nevis
				Sv. Lucija
				Sv. Vincent i Grenadini
				Otočje Turks i Caicos
				SAD ^d
				Urugvaj
				Zapadna Indija ^e

a - Japansko offshore tržište (engl. Japanese Offshore Market – JOM)

b - Azijski valutni računi (engl. Asian Currency Units – ACUs)

c - Međunarodne bankarske ustanove u Bangkoku (engl. Bangkok International Banking Facilities – BIBFs)

d - Američke međunarodne bankarske ustanove (engl. U.S. International Banking Facilities – IBFs)

e - Uključuje Djevičanske otoke, Anguilla i Monserrat

Izvor: izrada autora prema Offshore Financial Centers IMF Background Paper (23.06.2000.), International Monetary Fund, dostupno na: <https://www.imf.org/external/np/mae/oshore/2000/eng/back.htm> (17.04.2023.)

5.3. Porezni sustav Švicarske

Švicarski porezni sustav glasi za jedan od najzanimljivijih u svijetu. Generalno, Švicarska plaća porez na saveznoj, komunalnoj te kantonskoj razini te postoji više vrsta poreza. Švicarski porezni sustav karakterizira duga povijest uzajamnog povjerenja na relaciji porezni obveznik (stanovništvo) te određene porezne vlasti.

Glavne vrste poreza i razine prema kojoj se plaćaju su opisani u nižoj tablici.

Tablica 5: Glavni porezi u Švicarskoj i razine prema kojima se naplaćuju

VRSTA POREZA	Savezna razina	Kantonalna razina (1)	Komunalna razina (2)
Porez na dohodak poduzeća	DA	DA	DA
Porez na dohodak (osobni)	DA	DA	DA
Porez na nasljedstva i darove	NE	DA	DA
Porez na dodanu vrijednost	DA	NE	NE
Porez na osobnu neto vrijednost (bogatstvo)	NE	DA	DA
Porez na promet nekretnina	NE	DA	DA
Porez na državne biljege (obveznice, dionice, potvrde o sudjelovanju, potvrde o sudjelovanju u dobiti i udjele u zajedničkim fondovima)	DA	NE	NE
Carinske pristojbe	DA	NE	NE
Trošarine	DA	NE	NE

(1) Ne ubiru svi kantoni i općine sve poreze na koje imaju pravo.

(2) Porez na neto vrijednost poduzeća isključivo je kantonalni porez; Porezi na osobnu neto vrijednost (bogatstvo) prerogativ su kantona i općina.

Izvor: izrada autora prema podacima iz *Doing Business in Switzerland 2018* (rujan 2018.), dostupno na <https://www.moore-global.com/MediaLibsAndFiles/media/MooreStephens/Documents/Doing%20business%20guides/Switzerland-2018.pdf?ext=.pdf> (17.04.2023.)

Ono što ga posebno obilježava jest činjenica da se švicarski porezni sustav temelji na načelu federalizma odnosno, svih 26 kantona (malene švicarske savezne države) imaju autonomiju u donošenju poreznih propisa te u upravljanju svojih poreznih sustava. Uglavnom većina kantona ubiru istu vrstu poreza - porez na dohodak, porez na imovinu, porez na dobit i sl. Samim time što je porezni sustav podijeljen u više zasebnih poreznih sustava, nije moguće izračunati prosječnu poreznu stopu već se iznos poreza izračunava na temelju konkretnih brojki za određen kanton odnosno općinu.

Prema podacima *Federal Department of Foreign Affairs*⁴¹ porezi se dijele na direktne i indirektne poreze. Među poznatijim direktnim porezima su porez na dohodak i porez na dohodak poduzeća (korporativni porez). Porezna stopa poreza na dohodak varira ovisno o prihodu te najveća dozvoljena porezna stopa iznosi 11,5% na saveznoj odnosno 25% na kantonalnoj razini. S druge strane, korporativni porez ovisi o posebnim ugovorima između savezne, komunalne i kantonalne razine. Također, poput i poreza na dohodak (osobni), i korporativni porez ovisi primarno o prihodu određenog poduzeća te isti uglavnom iznosi 8,5%.

⁴¹ *Taxes and finances*, Types of taxation, dostupno na: <https://www.ch.ch/en> (19.04.2023.)

Ono što je zanimljivo za navesti jest da nerezidentne firme koje su stacionirane i posluju u Švicarskoj podliježu oporezivanju samo onog prihoda koji je prikupljen iz švicarskih izvora.

S druge strane, među najpoznatijim vrstama indirektnih poreza su porez na dodanu vrijednost, sve vrste poreza na imovinu te ostali porezi, primarno porezi na izdatke. Isti izvor navodi da iznos poreza na dodanu vrijednost uglavnom iznosi 7,7% te uključuje oporezivanje na usluge, automobile, alkohol i duhanske proizvode te satove i nakit. Nešto niža porezna stopa poreza na dohodak od 2,5% uključuje oporezivanje prehrambenih proizvoda, lijekova te novina i knjiga. S druge strane, obrazovanje, zdravstveno osiguranje, usluge smještaja u kontekstu najma su isključeni iz poreznog sustava.

5.4. Švicarsko bankarstvo i ekonomska kriza Švicarske

Švicarsko bankarstvo i švicarski franak su teme koje su međusobno često povezivane. Oba pojma obilježavaju relativno isti epiteti poput stabilnosti, sigurnosti i povjerljivosti. Švicarske banke poznate su po visokoj razini povjerljivosti prema svojim klijentima tj. podaci o bankovnim računima i transakcijama čuvaju pod visokom razinom tajnosti. Također, izuzetno važno obilježje jest stabilnost što bi karakteriziralo nisku ili gotovo neprimjetnu razinu fluktuacije i promjena na svjetskom tržištu. Sigurnost bi se mogla prikazati kroz zaštitu klijenata upotrebom suvremenih računalnih tehnologija u cilju zaštite podataka i smanjenje rizika hakiranja. Švicarsko bankarstvo karakterizira međuodnos banaka u privatnom te banaka u javnom (državnom) vlasništvu⁴². Banke u javnom vlasništvu su uglavnom banke u vlasništvu određenog kantona te štedionice na lokalnoj razini koje su financirane iz općinskih kapitala. S druge strane, banke u privatnom vlasništvu su uglavnom organizirane u dionička ili druga udružena društva.

Prema posljednjem dostupnom izvješću Švicarske nacionalne banke (SNB, *Schweizerische Nationalbank*) iz 2021. godine registrirano je ukupno 239 banaka⁴³. Ipak, najveći fokus nacionalne banke za procjenu bankarske stabilnosti jest na *Credit Suisse* i *UBS* banke odnosno na sve banke koje su usmjerene na poslovanje domicilne zemlje. Iz niže tablice može se iščitati kategorizacija švicarskih banaka prema Švicarskoj nacionalnoj banci po kojima su prepoznatljive.

⁴² *Switzerland's Role as an International Financial Center*, IMF eLibrary, dostupno na: <https://www.elibrary.imf.org/display/book/9780939934744/C3.xml> (19.04.2023.)

⁴³ 2021: Number of banks (21.12.2022.), SNB, dostupno na: https://data.snb.ch/en/topics/banken/doc/changerev_banken#rev_2022 (19.04.2023.)

Tablica 6: Kategorizacija švicarskih banaka te njihov udio u ukupnom broju

Švicarski bankarski sustav		%
Velike banke	4	1,67%
Podružnice stranih banaka	26	10,88%
Kantonalne banke	24	10,04%
Banke u stranom vlasništvu	67	28,03%
Ostale bankarske institucije	17	7,11%
Privatne banke	5	2,09%
Raiffeisen banke	1	0,42%
Regionalne banke i štedionice	59	24,69%
Burze	36	15,06%
Ukupno	239	100%

Izvor: izrada autora prema izvješću Švicarske nacionalne banke, The List of banks and highest group entities in Switzerland 2021 (21.12.2022.), dostupno na: https://data.snb.ch/en/topics/banken/doc/changerev_banken#rev_2022 (19.04.2023.)

Švicarski franak ili općepoznata skraćena inačica CHF (*Confoederatio Helvetica franc*) službena je valuta Švicarske Konfederacije te Lihtenštajna. No, uz franak kao službenu valutu, Švicarska uvelike barata i sa eurom te dolarom kao valutom u sklopu svoje vanjske trgovine. Iako glasi za valutu blagostanja, švicarski franak često privlači mnogo pozornosti pogotovo u konotaciji s eurom. Švicarska nacionalna banka u prošlosti je intervenirala na tržištu kako bi održala stabilnost između franka i eura. Isto se uvelike promijenilo 2008. godine nakon velike financijske krize te kada je omogućeno slobodno kretanje tečaja (CHF). Slomom jedne od vodećih američkih banaka i padom vrijednosti američkog dolara isto se odrazilo i na bankarstvo i na gospodarstvo švicarske primarno u dijelu gospodarstva obzirom na švicarsku vanjsku trgovinu s SAD-om. Padom vrijednosti američkog dolara, investitori su se povukli s američkog tržišta te je započela kupovina švicarskog franka i nastavno, naglo povećanje vrijednosti franka što je imalo značajne posljedice za švicarsku ekonomiju. Jedna od najvećih posljedica se odrazila na korisnike kredita u CHF. Naime, povećanjem vrijednosti franka (u odnosu na druge valute) povećavala se i vrijednost kamatnih stopa korisnika kredita što je dovelo do osjetnog povećanja iznosa kredita te kreditnog dugovanja. Kako bi se postigao paritet, Švicarska nacionalna banka bila je prisiljena zamrznuti tečaj franka tj. uvesti minimalni tečajni prag od 1,2 CHF za jedan euro 2011. godine što se pokazalo izuzetno pozitivnim rješenjem. Odredba je bila na snazi do 2015. godine.

6. PRIVID ŠVICARSKE KAO DRŽAVE BLAGOSTANJA

Švicarska je često percipirana i kategorizirana kao država blagostanja, poznata primarno po svojoj stabilnosti i neutralnosti, visokoj kvaliteti života kao i po svom bogatstvu. Međutim, ovo prividno i savršeno društvo blagostanja krije mnoge izazove i nelogičnosti koje se mnogo puta ne pojavljuju u javnim mnijenjima. U ovom poglavlju raspravljat će se o najvažnijem aspektu u ovom kontekstu blagostanja - švicarskoj neutralnosti. Također, ovo će se poglavlje usredotočiti na glavno pitanje: kakva je to zapravo njena politika neutralnosti? Isto će biti razrađeno kroz niže navedena poglavlja:

- 6.1. Pojam neutralnosti**
- 6.2. Povijesni razvoj švicarske neutralnosti**
- 6.3. Karakter švicarske neutralnosti**
- 6.4. Problematika švicarske neutralnosti danas**

6.1. Pojam neutralnosti

Neutralnost određene države predstavlja izuzetno važnu ulogu u međunarodnim odnosima. Neutralnim državama bi se smatrale sve one države koje ne ulaze, koje se ne nalaze i one koje izbjegavaju bilo kakav oblik ratnog sukoba. S druge strane, takve države obilježava nepristran stav u ratnim sukobima trećih strana. Iako u potpunosti suprotno, neutralnost ne bi se mogla razviti niti bi mogla opstati da nije bilo te da nema ratnih sukoba. Politika neutralnosti određene države određuje se Zakonom o neutralnosti te je ista implementirana u društvo te države. Zakonom o neutralnosti definirane su odredbe o pravima i obavezama te neutralne države no definirane su i određene sankcije ukoliko se bilo koja država u bilo kojem trenutku uključi i u jedan ratni sukob. Jedna od najvažnijih odredbi navedenog Zakona je očuvanje i zaštita teritorija neutralno definirane države.

Zakon o neutralnosti država je utemeljen početkom 20. stoljeća, točnije 1907. godine Haaškom konvencijom te je sadržajno dio međunarodnog običajnog prava.⁴⁴ Petom (V) i Trinaestom (XIII) konvencijom Zakona o neutralnosti definirano je 10 članaka o pravima i obavezama politički neutralne države, a niže su pobliže objašnjeni i obuhvaćeni neki od njih⁴⁵:

⁴⁴ Schindler, D., Toman, J.: *The Laws of Armed Conflicts*, Martinus Nijhoff Publisher, pp.942-947., 1988, dostupno na: <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/hague-conv-v-1907?activeTab=default> (20.4.2023.)

⁴⁵ Ibid.

1. suzdržavanje od ulaska u rat,
2. osiguravanje vlastite obrane u slučaju ratnog sukoba,
3. osiguravanje i pružanje jednakih kondicija i tretmana svim državama ratnog sukoba u dijelu izvoza ratnog materijala,
4. neopskrba plaćeničkih trupa,
5. nemogućnost korištenja državnog teritorija u korist rata od strane bilo koje zaraćene države,
6. neutralna država se ne smije priključiti vojnim savezima koji pružaju podršku tijekom rata (npr. NATO).

Prava neutralne države se mogu definirati prema nižoj podjeli⁴⁶:

1. pravo na nepovredivost vlastitog teritorija (zaraćenim stranama je zabranjen transport bilo kakvih ratnih naprava ili potrepština korištenih u ratu bilo to morskim, tračnim ili kopnenim teritorijem),
2. pravo na samoobranu u slučaju napada na državni teritorij,
3. pravo na slobodnu trgovinu sve dok ta trgovina ne služi u vojne svrhe.

S druge strane, Zakon o neutralnosti ne regulira sukobe unutar neutralne države. On se primjenjuje i ograničava sukobe na međunarodnoj razini. Također, ne primjenjuje se na bilo koju odredbu i aktivaciju bilo koje vojne operacije koju regulira i definira Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda obzirom da je primaran cilj UN-a održavanje i uspostava mira ne samo na razini neutralne države, već primarno na međunarodnoj razini. Bilo kakva aktivacija određene vojne operacije od strane UN-a, nije regulirana Zakonom o neutralnosti što bi značilo da ne postoji validacija od strane Zakona o podupiranju vojnih operacija UN-a.

Primarna zadaća svih neutralnih država jest implementirati sustav mjera i odredbi (koje su izvan odredaba Ustava te Zakona o neutralnosti) o očuvanju statusa neutralnosti, sustav promoviranja njezine vjerodostojnosti te učinkovitosti njezina statusa u međunarodnom okruženju. Znači, ukoliko neka država odluči postati neutralna država te se istom proglasi, za nju su definirana (iznad navedena) prava i obaveze no, isto ne označava prestanak prava trećih država na uzajamno poštivanje definirane neutralnosti.⁴⁷ Švicarska, Austrija te Vatikan (služb. Država Vatikanskoga Grada) su jedine države svijeta sa trajnim statusom neutralnosti danas.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Andrassy, J., Bakotić, B., Lapaš, D., Seršić, M., Vukas, B., Međunarodno pravo, 2. dio, Zagreb, 2012, str. 64-65

6.2. Povijesni razvoj švicarske neutralnosti

Pojam švicarske neutralnosti nije nastao stvaranjem i modernizacijom današnjeg modernog doba već Švicarska svoju povijest kreira još od ranih stoljeća. Kroz ovo poglavlje, ukratko će biti prikazana povijest njene neutralnosti.

Prema Grlić Radman⁴⁸, povijest švicarske neutralnosti datira još u 16. stoljeće, točnije u 1515. godine u proglašenje službene neutralnosti Švicarske Konfederacije u tijeku rata između Francuske i Svetog Rimskog Carstva. Između ostalog, zanimljivo je za navesti da je to period kada je Švicarska sudjelovala u ratnom sukobu te u je u istom švicarska vojska bila poražena. Isti izvor navodi kako je tijekom 17. i 18. stoljeća, za vrijeme vladavine Napoleona i u vrijeme Francuske revolucije, švicarska neutralnost bila upitna te konstantno narušavana. Prve prave promjene u kontekstu razvoja njene neutralnosti doživjela je početkom 19. stoljeća, točnije 1815. godine. Prema navodima i izvješću iz travnja 2022. godine, *Federal Department of Foreign Affairs*⁴⁹, švicarska vojska sudjeluje u ratnim sukobima protiv Napoleonove vojske te pri kraju jedne od njenih posljednjih vojnih operacija, državne sile stacionirane u Parizu priznaju švicarsku neutralnost te joj pružaju jamstvo njezine teritorijalne cjelovitosti. Potvrdu svoje neutralnosti. Švicarska je ostvarila iste godine (1815.) na Bečkom kongresu. Navedena godina se smatra temeljem današnje švicarske neutralnosti i generalno, vanjske politike Švicarske. Isti izvor navodi da je Švicarska svoju neutralnost učvrstila ponovno 1848. godine na nacionalnoj razini kada je osnovana švicarska savezna država. Nadalje, velika prekretnica švicarske neutralnosti opisana je u potpoglavlju (6.1.) *Pojam neutralnosti*, a odnosi se na 1907. godinu te na Haašku mirovnu konferenciju kada je izglasan Zakon o neutralnosti. Tijekom Prvog svjetskog rata, Švicarska je uspjela zadržati svoju neutralnost unatoč konstantnim pritiscima zaraćenih strana kojima je cilj bilo švicarsko pridruživanje ratu. U toku Prvog svjetskog rata, igrala je važnu ulogu u očuvanju mira te u humanitarnoj pomoći te je taj pristup doprinio reputaciji Švicarske kao mirnodopske zemlje. U potpoglavlju (4.3.) *Položaj neutralne Švicarske u novom europskom sigurnosnom poretku* opisan je, prema gore navedenom izvoru, odgovor Švicarske na događanja tokom Prvog svjetskog rata, točnije, njeno članstvo u Ligu naroda 1920. godine. Kako je u već prethodnom poglavlju navedeno, Švicarska svojim

⁴⁸ Grlić Radman, G. "Neutralnost Švicarske i njeno članstvo u UN-u." *Međunarodne studije*, vol. II, br. 4, 2002, str. 103-122. <https://hrcak.srce.hr/286516>. Citirano 20.04.2023.

⁴⁹ Clarity and guidance on neutrality policy (26.10.2022.), Federal Council report in response to Postulate 22.3385 put forward by the Council of States Foreign Affairs Committee (FAC-S), 11.04.2022, https://www.eda.admin.ch/content/dam/eda/en/documents/aussenpolitik/voelkerrecht/20221026-neutralitaetsbericht_EN.pdf (20.4.2023.) dostupno na:

članstvom u Ligi naroda svakako podliježe određenim gospodarskim sankcijama. Godine 1938., Vijeće Liga naroda je ograničilo sankcioniranje švicarskog sudjelovanja u Ligi naroda.⁵⁰ Tokom Drugog svjetskog rata, Švicarska opet je uspjela održati status svoje neutralnosti te glasila za sigurnosnu zonu za diplomatsku aktivnost i za mjesto humanitarne pomoći. Završetkom Drugog svjetskog rata te padom Berlinskog zida i raspadom Sovjetskog saveza, u Europi su strane bile podijeljene (na mirovnu te onu potencijalno nestabilnu stranu). Obzirom na potencijalnu prijatnju švicarskoj neutralnosti, Savezno vijeće UN-a donijelo je 1993. godine *Bericht zur Neutralität: Anhang zum Bericht über die Aussenpolitik der Schweiz in den 90er Jahren vom 29. November 1993* kojim se tumačilo značenje švicarske neutralnosti koje je poznato i prihvaćeno danas⁵¹. Navedena povelja je kroz svoje odredbe definirala sljedeće⁵²:

- neutralnost se ne odnosi na mjere Vijeće sigurnosti UN-a,
- mogućnost samostalnog usvajanja nevojnih mjera UN-a,
- ekonomske sankcije izvan domene UN-a,
- neutralnost ne predstavlja smetnju za ulazak Švicarske u Europsku Uniju,
- podupiranje mirovnih napora,
- suradnja i kooperacija s ostalim državama.

6.3. Karakter švicarske neutralnosti

Najvažnija karakteristika švicarske neutralnosti je činjenica da je ona trajno neutralna država. Haaškom konvencijom iz 1907. godine definirana su prava i obaveze, kako Švicarske, tako i općenito bilo koje trajno neutralne države⁵³. *Federal Department of Foreign Affairs*⁵⁴ smatra da je niže navedenim, pobliže opisan karakter švicarske neutralnosti (5):

1. Švicarska je trajno neutralna država, tj. njen status je priznat međunarodnim pravom te ostaje neutralna u odnosu na sve ratove između drugih država.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid.

⁵² White Paper on Neutrality: Annex to the Report on Swiss Foreign Policy for the Nineties of 29 November 1993, dostupno na: https://www.eda.admin.ch/content/dam/eda/en/documents/aussenpolitik/voelkerrecht/bericht-neutralitaet-1993_EN.pdf (21.4.2023.)

⁵³ detaljnije raspisano u potpoglavlju (6.1.) *Pojam neutralnosti*

⁵⁴ Clarity and guidance on neutrality policy (26.10.2022.), Federal Council report in response to Postulate 22.3385 put forward by the Council of States Foreign Affairs Committee (FAC-S), 11.04.2022, dostupno na: https://www.eda.admin.ch/content/dam/eda/en/documents/aussenpolitik/voelkerrecht/20221026-neutralitaetsbericht_EN.pdf (21.4.2023.)

2. neutralnost Švicarske je samoodređena. Iako je status njene neutralnosti priznat međunarodnim pravom, ista nije obavezna biti neutralna te može jednostrano odustati od svoje neutralnosti.
3. Švicarska je naoružana i vojno obučena nacija. U slučaju ratnog sukoba, sposobna je braniti svoj teritorij što joj omogućuje obranu svoje neutralnosti.
4. Miroljubiva stava prema drugim državama. Švicarska širenjem svojeg teritorija nije obilježila ekspanzionističkim pristupom. Također, nije sudjelovala u borbama za kolonije.
5. Politička (državna) neutralnost nije sinonim za neutralnost mišljenja. Švicarska Vlada kao i švicarsko stanovništvo nisu lišeni slobode govora i odgovora te slobode izražavanja na međunarodne događaje.

Isti izvor smatra, da je pojam švicarske neutralnosti pretežito pasivan. Navedena konstatacija se pobija njenim dugovječnim involviranjem u globalnu politiku i pitanja (ovisno o opsegu i trenutnim okolnostima). Također, ističe se po svojoj humanitarnoj politici i neutralnosti u brojnim ratnim sukobima što je dovelo do uspostave brojnih međunarodnih organizacije poput Međunarodnog Crvenog križa (engl. *International Red Cross and Red Crescent Movement*) sa sjedištem u švicarskom gradu Ženevi.

6.4. Problematika švicarske neutralnosti danas

Studija *Sigurnost 2023*⁵⁵ koju na godišnjoj razini provodi vojna akademija ETH Zurich i Centar za sigurnosne studije na ETH Zurich prati dugoročne trendove i tendencije na temu vanjske i obrambene politike Švicarske na razini švicarskog stanovništva. Podaci navedenog istraživanja preuzeti su s izvora spomenutog u uvodnoj rečenici ovog potpoglavlja, a izvor je naveden u fusnotama ispravnim referentnim brojem. Istraživanje je provedeno u siječnju 2023. godine te se podaci uspoređuju s posljednjom studijom, iz lipnja 2022. godine.

Generalno, stanovništvo je znatno pesimističnije u pogledu švicarske budućnosti a kao najveće prijete su naveli rat te klimatsku i gospodarsku krizu. Povjerenje građana u Sjedinjene Američke Države je značajno poraslo, dok je povjerenje u Rusiju i Kinu naglo palo.

Gotovo 55% građana (+10% postotnih poena) smatra da bi se Švicarska trebala pridružiti NATO-u što prikazuje da se prvi put većina složila da bi se Švicarska trebala pridružiti

⁵⁵ Survey Security 2023: slight majority for NATO rapprochement - more critical assessment of neutrality (16.03.2023.), ETH Zurich, dostupno na <https://css.ethz.ch/en/center/CSS-news/2023/03/studie-sicherheit-2023-bericht-zur-medienkonferenz-vom-16-maerz-2023.html> (21.04.2023.)

određenoj vojnoj organizaciji. Navedeno potkrepljuju vjerovanjima o međusobnoj suradnji i planiranju vojne obrane s NATO-om. No, tek trećina stanovništva generalno podržava ulazak u NATO.

Na pitanja na temu neutralnosti, švicarsko stanovništvo generalno (91% stanovništva) i dalje čvrsto glasaju i podržavaju politiku neutralnosti te smatraju da im neutralnost donosi više prednosti nego nedostataka. Zanimljivo je za navesti, obzirom na stanje s Rusijom i Ukrajinom, gotovo 35% građana (povećanje od +12 postotna poena u odnosu na siječanj 2021.) smatra da bi se Švicarska trebala učlaniti u neki europski obrambeni savez. Velika većina (78%) iskazuje pozitivan stav prema vojsci te početkom rata u Ukrajini, 14% ispitanih smatra da se premalo ulaže u vojsku i vojno obrambeni sustav te se zalažu za u potpunosti opremljenu vojsku. Gotovo tri četvrtine ispitanih smatra da su sankcije prema Rusiji opravdane te ih dovode u korelaciju sa švicarskim statusom neutralnosti.

Švicarska analizira i prati stanje rata u Ukrajini i njegov utjecaj na poslovanje Švicarske i njene međunarodne i vanjskotrgovinske odnose s inozemstvom u skladu sa statutima i općim odredbama neutralnosti. Neutralnost nije narušena prihvaćanjem i odobravanjem sankcija od strane Europske Unije.

Važno je za napomenuti da je Švicarska, uz radno sposobno stanovništvo koje je useljeno iz mnogih svjetskih država, postala i "utočište" za brojne imigrante.

7. ZAKLJUČAK

Analizom ovog rada pokriveni su različiti aspekti švicarske ekonomske oaze u kontekstu države blagostanja. Ovaj završni rad pruža opsežan pregled individualnog i društvenog blagostanja, njegove vrste, pojmovna razmatranja istog te koja je zapravo uloga individualnog i društvenog blagostanja u cilju stvaranja društva te države blagostanja. Također, upoznaje čitatelja s važnim odrednicama znanja kao pojma te koja je uloga znanja u formiranju visokoobrazovnog kadra koji je od krucijalne važnosti u stvaranju društva blagostanja. Završni rad analizira najvažniju stavku Švicarske odnosno njeno gospodarstvo te predstavlja ekonomski koncept Švicarske koji važi za stabilan i snažan. Naglasak je stavljen na porezni i financijski sustav Švicarske te je prikazan međuodnos između Švicarske i poreznih oaza. Također, rad prikazuje na koji način Švicarska privlači brojne strane investitore u svoju državu te zašto je stavljena važnost na njen bankarski sustav. Definiran je teorijski i povijesni aspekt švicarske neutralnosti te su postavljeni temelji njenog karaktera.

Doprinos ovog završnog rada može biti višestruk obzirom da domaća ni strana literatura te ni ekonomisti i stručnjaci iz istih ili sličnih područja se ne bave mnogo obrađenom tematikom rada. Također, navedene teze mogu biti podloga Hrvatskoj te hrvatskom gospodarstvu u daljnjem napretku. Primarno, u radno sposobne a nezaposlene osobe treba ulagati te ih adekvatno educirati kako bi popunili prazna radna mjesta. Napominjemo, za razvoj takvog sustava i razvoja modela države blagostanja na području Republike Hrvatske potrebna je promjena državnih institucija te promjena u načinu razmišljanja i ponašanja njenih građana.

Zaključak ovog završnog rada može se sastaviti iz prethodno navedenih teza. Bez obzira na višestoljetnu neutralnost i državu blagostanja, Švicarska ipak ima sljedeće izazove. U globalnim krizama, Švicarska je ranjiva jer je u naravi pridruženi član Europske Unije, a Europska Unija je u takvim situacijama definitivno razjedinjena i teško zauzima jedinstveni stav (najsvežiji primjer je rat između Ukrajine i Rusije i trenutni problem sa ukrajinskim žitaricama koje su preplavile europsko tržište). Nadalje, problem izuzetno socijalne države gdje će se javiti dodatni potencijalni problem da će novije generacije krenuti s vizijom da se ne isplati raditi i graditi. Smatram da je često problem getoizacija tj. useljenička zajednica koja često živi u "enklavama" koje su podložne manipuliranju i radikalizaciji. Zaključno, bez obzira na navedene izazove, kao izuzetno pozitivne stavke Švicarske navode se visoki stupanj decentralizacije koju čini lokalna samouprava u pravom smislu njenog značenja te visoki stupanj neposredne demokracije gdje se i u najmanjim situacijama koristi institut referendum. Navedeno, predstavlja privid istinske države blagostanja.

LITERATURA

KNJIGE

1. Zelenika, R.: *Znanje - temelj društva blagostanja • Obrazovna i znanstvena industrija* •, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2007. (monografija)
2. Ivaniš, M.: *Društveno poduzetništvo - poluga društava blagostanja*, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, 2018.
3. Andrassy, J., Bakotić, B., Lapaš, D., Seršić, M., Vukas, B.: *Međunarodno pravo*, 2. dio, Zagreb, 2012.
4. Čuljak, Z. (ur.): *Vjerovanje, opravdanje i znanje: suvremene teorije znanja i epistemičkog opravdanja*, uredio, preveo i uvodne tekstove napisao Zvonimir Čuljak, Ibis Grafika, Zagreb 2003.
5. Malović, N.: *Mišljenje i djelovanje. O znanju, društvu i vrijednostima*, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2016 (monografija) [e-publikacija] dostupno na: <https://www.bib.irb.hr/994104>

ČLANCI

1. Skupnjak, D.: "Određenje cilja obrazovanja određenjem pojma znanje." *Metodički ogledi*, vol. 20, br. 1, 2013, str. 105-116. <https://hrcak.srce.hr/109509> Citirano 12.04.2023.
2. Milat, J.: "Epistemologija pedagogije: dileme, pitanja, moguća rješenja." *Pedagogijska istraživanja*, vol. 4, br. 2, 2007, str. 189-199. <https://hrcak.srce.hr/118302> Citirano 12.04.2023.
3. Janović, T.: "Jonathan Dancy: Uvod u suvremenu epistemologiju." *Prolegomena*, vol. 1, br. 1, 2002, str. 75-77. <https://hrcak.srce.hr/322> Citirano 12.04.2023.
4. Šarac, V.: "Pregled Platonova nauka o znanju." *Čemu*, vol. XV, br. 26, 2019, str. 10-21. <https://hrcak.srce.hr/232429> Citirano 12.04.2023.
5. Šundalić, A., Mičić, A.: "Obrazovanje za društveni razvoj." *Ekonomski vjesnik*, vol. XVIII, br. 1-2, 2005, str. 119-129. <https://hrcak.srce.hr/199772> Citirano 12.04.2023.
6. Grlić Radman, G.: "Neutralnost Švicarske i njezino članstvo u UN-u." *Politička misao*, vol. 39, br. 3, 2002, str. 145-162. <https://hrcak.srce.hr/23706> Citirano 15.04.2023.

7. Boczek, B. A.: *Permanent neutrality and collective security: The case of Switzerland and the United Nations sanctions against Southern Rhodesia*. Case W. Res. J. Int'l L., 1, 1968, str. 75
<https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/cwrint1&div=18&id=&page=> Citirano 15.04.2023.
8. Mujačić, M.: "Švajcarska konfederacija." *Politička misao*, vol. 28, br. 2, 1991, str. 157-165. <https://hrcak.srce.hr/113317> Citirano 15.04.2023.
9. Gunter, M.M.: *International Organization*, Volume 30, Issue 1, Winter 1976, pp. 129 – 152, DOI <https://doi.org/10.1017/S0020818300003775> Citirano 15.04.2023.
10. Bejaković, P.: "Porezna evazija i kako je sankcionirati." *Političke analize*, vol. 5, br. 20, 2014, str. 45-50. <https://hrcak.srce.hr/147463> Citirano 18.04.2023.
11. Bejaković, P.: (2016) Bankarski sustav i porezna utočišta. *Porezni vjesnik : službeno glasilo Porezne uprave Republike Hrvatske*, vol. 5, br. 25, 2016, str. 104-111. <https://www.bib.irb.hr/821967> Citirano 18.04.2023.
12. Ambrosiani, M. F., Caroppo, M. S.: *Eliminating harmful tax practices in tax havens: defensive measures by major EU countries and tax haven reforms*. *Canadian Tax Journal*, 53vol. 3, br. 53, 2005, str. 685-719. <https://www.fcf-ctf.ca/ctfweb/Documents/PDF/2005ctj/05ctj3-ambrosanio.pdf> 18.04.2023.
13. Nikolić, N.: "FINANCIJSKE OAZE GLOBALIZIRANOG SVIJETA." *Ekonomika misao i praksa*, vol. 12, br. 2, 2003, str. 253-272. <https://hrcak.srce.hr/222720> Citirano 18.04.2023.
14. Glavina, D., Dragičević Prtenjača M.: "Kazneno djelo utaje poreza kao oblik porezne evazije s posebnim osvrtom na poslovanje preko poreznih utočišta." *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, vol. IX, br. 1., 2018, str. 175-208. <https://doi.org/10.32984/gapzh.9.1.2>. Citirano 18.04.2023.
15. Schindler, D., Toman J.: *The Laws of Armed Conflicts*, Martinus Nijhoff Publisher, 1988, pp.942-947 <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/hague-conv-v-1907?activeTab=default> 20.4.2023.
16. Leko, V., Požega Ž.: "UTJECAJ LJUDSKOG FAKTORA NA RAZVIJENOST ZEMALJA." *Tranzicija*, vol. 18, br. 37, 2016, str. 67-88. <https://hrcak.srce.hr/170428> Citirano 22.04.2023.
17. Ravnić, A.: "Socijalna država i državna blagostanja." *Revija za socijalnu politiku*, vol. 3, br. 3, 1996, str. 239-250. <https://doi.org/10.3935/rsp.v3i3.458> Citirano 22.04.2023.

18. Cvetičanin, N.: "Globalna ekonomska kriza i obnavljanje konsenzusa blagostanja." *Politička misao*, vol. 47, br. 1, 2010, str. 31-54. <https://hrcak.srce.hr/57669> Citirano 22.04.2023.
19. E. Stiglitz, J.: "Zaposlenost, socijalna pravda i društveno blagostanje." *Revija za socijalnu politiku*, vol. 10, br. 2, 2003, str. 217-233. <https://doi.org/10.3935/rsp.v10i2.128> Citirano 22.04.2023.
20. GEIGER, M.: "Siniša Zrinščak (ur.) *SOCIJALNA DRŽAVA U 21. STOLJEĆU Privid ili stvarnost?*." *Društvena istraživanja*, vol. 16, br. 1-2 (87-88), 2007, str. 297-300. <https://hrcak.srce.hr/18932> Citirano 22.04.2023.
21. DOKIĆ, M.: "Preobražaji teorije blagostanja." *Prolegomena*, vol. 15, br. 2, 2016, str. 189-208. <https://hrcak.srce.hr/178873> Citirano 22.04.2023.
22. Gavran Miloš, A.: "Što filozofi znaju o dobrom životu?." *Prolegomena*, vol. 20, br. 1, 2021, str. 25-50. <https://doi.org/10.26362/20210102> Citirano 22.04.2023.
23. Perko-Šeparović, I.: "Krizna države općeg blagostanja." *Politička misao*, vol. 24, br. 4, 1987, str. 5-12. <https://hrcak.srce.hr/113970> Citirano 24.04.2023.
24. Munta, M.: "Model države blagostanja u političkom životu Skandinavije: stranački sustavi i socijalne politike." *Politička misao*, vol. 51, br. 3, 2014, str. 123-138. <https://hrcak.srce.hr/129732> Citirano 24.04.2023.
25. Kulić, S.: "KONCEPCIJA NEOLIBERALIZMA, EDUKACIJA I EGZISTENCIJA." *Ekonomski pregled*, vol. 51, br. 9-10, 2000, str. 867-894. <https://hrcak.srce.hr/28955> Citirano 24.04.2023.
26. Dupeyroux, J., Borgetto, M., Lafore, R. : *Droit de la sécurité sociale*, Onzieme éd., Dalloz, Pariz, 1988., str. 10 - 15

INTERNET IZVORI

1. Janković, A.: *Znanjem do društva blagostanja*, dw.com – Made for minds, 10.10.2013., dostupno na <https://www.dw.com> (12.04.2023.)
2. *epistemologija*. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., dostupno na <http://www.enciklopedija.hr> (12.04.2023.)
3. *Switzerland from A to Z*, dostupno na <http://www.all-about-switzerland.info/> (12.04.2023.)
4. *National economy*, Federal Statistical Office, dostupno na <https://www.bfs.admin.ch> (12.04.2023.)
5. *GDP per capita (current US\$) – Switzerland*, The World Bank, dostupno na <https://data.worldbank.org/> (13.04.2023.)

6. *Strana Tržišta (Švicarska)*, GOSPODARSKA DIPLOMACIJA, Vanjska politika u službi gospodarskog napretka Hrvatske, dostupno na <https://mvep.gov.hr> (13.04.2023.)
7. *Switzerland GDP Data: Value, Growth Rate, Per Capita and Structure*, TAKE-PROFIT.ORG, dostupno na <https://take-profit.org> (13.04.2023.)
8. ŠVICARSKA PROFIL EMITIVNOG TRŽIŠTA - IZDANJE 2022., Hrvatska turistička zajednica, dostupno na <https://www.htz.hr> (13.04.2023.)
9. Švicarska, 04.10.2017., Proleksis Enciklopedija, dostupno na <https://proleksis.> (13.04.2023.)
10. Europska komisija, Sporazumi o slobodnoj trgovini, Švicarska, dostupno na <https://trade.ec.europa.eu> (15.04.2023.)
11. Federal Department of Foreign Affairs – svi statistički podaci., dostupno na <https://www.eda.admin.ch> (14.04.2023.)
12. Economiesuisse, Bilateral agreements between Switzerland and the EU: Very beneficial, but always at stake, 07.11.2019., dostupno na <https://www.economiesuisse.ch> (14.04.2023.)
13. Afschrift Tax & Legal, Private tax law and property law, dostupno na <https://www.afschrift.ch> (15.04.2023.)
14. Federal Department of Finance, Swiss financial centre Key figures April 2022, dostupno na <https://www.sif.admin.ch> (15.04.2023.)
15. Swiss Banking, Facts & Figures, dostupno na <https://www.swissbanking.ch> (17.04.2023.)
16. Bessard, P.: *Koja je tajna švicarskog uspjeha - banke? Razmislite još jednom...*, Liberal, 2012., preuzeto s <https://www.liberal.hr/koja-je-tajna-svicarskog-uspjeha---banke--razmislite-jos-jednom---111> (26.4.2023.)
17. Šubić, A. (njem. mediji): *U Švicarskoj pljušte darovi*, DW Made for minds, 2012., preuzeto s <https://www.dw.com/hr/u-%C5%A1vicarskoj-plju%C5%A1te-darovi/a-15639563> (26.4.2023.)
18. Biočina, M.: *ŠVICARSKA EKONOMSKA BAJKA: Oaza blagostanja u oceanu dugova*, NACIONAL, br. 846, 2012., preuzeto s <https://www.nacional.hr/svicarska-ekonomska-bajka-oaza-blagostanja-u-oceanu-dugova/> (26.4.2023.)

POPIS GRAFIKONA, SHEMA I TABLICA

POPIS GRAFIKONA:

Grafikon 1: Vanjska trgovina Švicarske (nominalno) izvan sezone za 2020. i 2021. godinu

Grafikon 2: Izvoz (nominalni) prema kontinentima u razdoblju od 2016. – 2021.

Grafikon 3: Uvoz (nominalni) prema kontinentima u razdoblju od 2016. – 2021.

Grafikon 4: Struktura zaposlenosti Švicarske

POPIS SHEMA:

Shema 1: Prikaz Platonove definicije znanja - međuodnos vjerovanja i onog što zapravo jest

Shema 2: Međuodnos razine obrazovnih sustava i društava blagostanja

Shema 3: Prikaz daljnjeg razvoja međusobne suradnje Švicarske i Europske Unije bilateralnim pristupima

POPIS TABLICA:

Tablica 1: Vanjskotrgovinska razmjena u milijunima švicarskih franaka (CHF) u razdoblju od 2017. -2021.

Tablica 2: Najvažniji podaci i brojke o populaciji Švicarske

Tablica 3: Dobna skupina švicarskog stanovništva te prikaz razine nataliteta te mortaliteta Švicarske

Tablica 4: Države i teritorije offshore financijskim centrima, tzv. porezne oaze svijeta

Tablica 5: Glavni porezi u Švicarskoj i razine prema kojima se naplaćuju

Tablica 6: Kategorizacija švicarskih banaka te njihov udio u ukupnom broju